

Ministarstvo
ekonomskog
razvoja i turizma

**ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU
STRATEGIJE RAZVOJA MIKRO, MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U CRNOJ GORI
2018-2022**

Maj, 2023.godina

Sadržaj

I Uvodni rezime	2
II Informacija o statusu indikatora uspjeha	6
III Tabela za izvještavanje o implementaciji Akcionog plana za 2022.godinu	10
IV Nalazi evaluacije	84
V Osvrt na planirana I utrošena finansijska sredstva	88
VI Preporuke za naredni ciklus planiranja politika	90

UVOD

Crna Gora permanentno iskazuje napredak i ulaže napore za razvoj funkcionalne tržišne privrede. Prethodni period je ukazao na snage i slabosti ekonomskog razvoja. Nakon izuzetnog rasta crnogorske ekonomije karakterisane visokim stopama rasta BDP i drugih ekonomskih pokazatelja, **Crna Gora je doživjela oštru recesiju 2020. godine** kao posljedica pandemije COVID 19. **Privreda je zabilježila snažan oporavak u 2021. i nastavila da raste stabilnim tempom u prvoj polovini 2022. godine** pošto je ukidanje ograničenja COVID-19 podstaklo i domaću i spoljnu potražnju. Oporavak je doveo do porasta prihoda i veoma velikog poboljšanja u stabilnosti bilansa budžeta. Posljedice energetske krize i porast globalnih cijena roba dovelo je značajnog porasta inflacije u Crnoj Gori. Eksterni uticaji na privredu Crne Gore u velikoj mjeri su imali uticaj na sektor MMSP, pa su specifični paketi pomoći Vlade Crne Gore bili snažno usmjereni na održavanje likvidnosti i zaposlenosti u MMSP, ali i podršci u smanjivanju negativnih uticaja, ali i podsticanju daljeg razvoja sektora. **Sektor MMSP u periodima krize je pokazao svoje slabosti, ali i vitalnost zasnovanu na svojim unutrašnjim potencijalima i kapacitetima.**

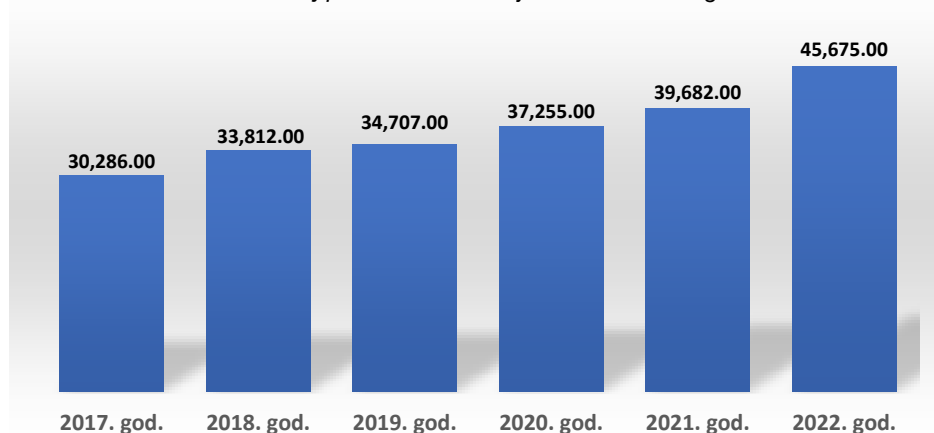
Prema podacima MONSTAT-a **broj poslovnih subjekata u Crnoj Gori u 2022. godini** iznosio je **45.675**, što u odnosu na **2021. godinu** kada ih je bilo 39.682, izraženo u procentima, predstavlja **povećanje od 15,1% odnosno 66,30% u odnosu na 2017.godinu**. Najveći broj aktivnih poslovnih subjekata u 2022. godini je u Podgorici 15.860, što predstavlja 34,7% od ukupnog broja, a najmanji je u opštini Gusinje 35, odnosno 0,1% od ukupnog broja aktivnih poslovnih subjekata. Najveći broj aktivnih poslovnih subjekata u 2022. godini je u sektoru „Trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala“ 12.529, što predstavlja 27,4% od ukupnog broja.

Za klasifikaciju poslovnih subjekata po veličini koristi se godišnji prosjek zaposlenosti. U Crnoj Gori mala preduzeća čine 99,2% od ukupnog broja aktivnih poslovnih subjekata u 2022. godini. Ovaj trend prepoznat je i u prethodnim godinama.

Tabela 1. Aktivni poslovni subjekti u Crnoj Gori za period 2017-2022. godina

Godina	Mala preduzeća	Srednja preduzeća	Velika preduzeća	Ukupno
2017. god.	29,954	284	48	30,286
2018. god.	33,456	304	52	33,812
2019. god.	34,348	305	54	34,707
2020. god.	36,988	229	38	37,255
2021. god.	39,452	56	174	39,682
2022. god.	45,442	55	178	45,675

Grafik 1. Broj preduzeća u Crnoj Gori 2017-2022.godina

Prema podacima Uprave prihoda i carina u zakonom propisanom roku do 31. marta 2023. godine prijavu poreza na dobit pravnih lica za 2022.godinu podnijelo je 31,560 poreska obveznika. U istom roku prethodne godine ovu zakonsku obavezu ispunilo je 30,672 poreska obveznika. Broj podnijetih poreskih prijava i finansijskih iskaza predstavlja indikator **visokog stepena poreske discipline poreskih obveznika**.

Prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, na osnovu kvartalnih procjena, **realni rast crnogorske ekonomije u 2022. iznosio je 6,1%¹. Rast je ostvaren u sva četiri kvartala i to: u prvom 7,1%, u drugom 12,7%, u trećem 3,2% i u četvrtom 3,3%, u odnosu na isti kvartal prethodne godine.** Preliminarni podaci Centralne banke Crne Gore pokazuju da su prihodi od turizma u 2022. godini iznosili 1.054,72 miliona eura, što je povećanje od 39,18% u odnosu na 2021. godinu, dok su u odnosu na rekordnu 2019. godinu na nivou od 95,99%. Promet u trgovini na malo (u tekućim cijenama) je, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a u 2022. godini ostvario rast od 29,5% u odnosu na 2021. godinu. Potrošačke cijene u periodu januar-decembar 2022. godine, u poređenju sa istim periodom prethodne godine, u prosjeku su više za 13,0%. Značajan oporavak tržišta rada evidentan je tokom 2022, kao rezultat oporavka potražnje i ekonomske aktivnosti. Prema Anketi MONSTAT o radnoj snazi, prosječna stopa nezaposlenosti u 2022. iznosila je 14,7%, što je pad sa 16,6% iz 2021. godine, a prosječan broj zaposlenih je u 2022. veći za 18,4% na godišnjem nivou. U 2022. prosječna bruto zarada iznosila je 883 eura, a neto 712 eura, što predstavlja povećanje od 11,35% odnosno 33,83% u odnosu na 2021. godinu, usljed poreske reforme i povećanja minimalne zarade u usvojenom Zakonu o budžetu za 2022. godinu.

Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori 2018-2022. godine sa Okvirnim akcionim planom usvojena je 26. jula 2018. godine. Okvirni Akcioni plan za sprovođenje Strategije (2018.godina), sadržao je 5 strateških ciljeva: unapređenje poslovnog ambijenta; unapređenje pristupa izvorima finansija za MSP; razvoj preduzetničkih znanja, vještina i kompetencija – usklađenost sa potrebama tržišta rada; jačanje konkurentnosti MSP; promocija preduzetništva mladih, žena i socijalnog preduzetništva.

Kako je 2020. godinu obilježila pandemija COVID virusom, Vlada je izvršila intervencije sa specifičnim paketima mjera usmjerenim ka prevazilaženju negativnih posljedica pandemije usmjerenim ka očuvanju likvidnosti MMSP, očuvanju radnih mjesta i boljoj iskorišćenost raspoloživih resursa usmjerenih ka podizanju konkurentnosti i rastu i razvoju MMSP. Samim tim, određene planirane mjere više nisu bile aktuelne zbog čega se sprovela srednjoročna evaluacija, a na osnovu koje je predloženo revidiranje strateških ciljeva u okviru Akcionog plana za sprovođenje Strategije za period 2021-2022. godina. U tom postupku je postojećih pet strateških ciljeva svedeno na tri cilja koji važe do kraja implementacionog perioda dokumenta, i to: jačanje MMSP politike i unapređenje okruženja za razvoj MMSP i preduzetništvo; jačanje konkurentnost MMSP; promocija MMSP i preduzetništva, poslovno povezivanje i lakši pristup novim tržištima.

Sprovođenje Strategije MMSP i godišnjih Akcionih planova odlikuje multisektorski i višedimenzionalan pristup, koji zahtijeva princip unaprijed definisane podjele nadležnosti resorno odgovornih institucija u implementaciji politike. Upravljanje realizacijom aktivnosti podrazumijeva punu posvećenost Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, efikasnu i efektivnu saradnju sa svim resornim institucijama javnog i privatnog sektora, od nacionalnog do lokalnog nivoa, uz saradnju sa međunarodnim institucijama i organizacijama.

Predmetni Izvještaj **predstavlja analizu ostvarenih strateških ciljeva, mjera i aktivnosti u 2022. godini**, kao i osvrt na **ključna dostignuća za cjelokupan period važenja strateškog dokumenta**.

---

¹ Preliminarni podaci na osnovu kvartalnih procjena BDP-a. Konačni podaci se objavljuju u septembar 2023. godine., MONSTAT.

Za 2022. godinu, planirana je realizacija 93 aktivnosti, gdje je 79 aktivnosti uspješno realizovano ili se realizuje u kontinuitetu, dok 14 planiranih aktivnosti nisu realizovane. **Procenat ispunjenosti planiranih aktivnosti** predviđenih za 2022. godinu iznosi **84,94%**.

Tabela 2. Pregled realizacije aktivnosti po strateškim ciljevima

Strateški cilj	Planirano	Nerealizovano	Aktivnosti koje nisu realizovane
SC 1. Jačanje MMSP politike i unapređenje okruženja za razvoj MMSP i preduzetništvo	32 aktivnosti	7 aktivnosti (21,87%)	- Izmjena Zakona o izvršenju i obezbjeđenju radi usklađivanja sa uredbom EU 655/2014 o uspostavi postupka za evropski nalog za blokadu računara; - Usklađivanje propisa u oblasti kulture sa preporukama iz Giljotine propisa; uspostavljanje i implementacija Jedinstvene kontakt tačke za usluge (Single Access Point); - Realizacija kredita ZZZCG za samozapoljšavanje, podrška programu za samozapošljavanje licima sa invaliditetom – krediti; - Osnivanje Kreditno-garantnog fonda u Crnoj Gori.
SC 2. Jačanje konkurentnost MMSP	43 aktivnosti	4 aktivnosti (9,3%)	- Predijagnostika u oblasti prava intelektualne svojine za MMSP; - Edukativni program za MSP sa ciljem podsticaja za uključivanje u postupke javnih nabavki posebno jednostavnih nabavki; - Nije potpisan Sporazum u okviru programa COSME/SMP (2021-2027); - Organizovanje programa edukacije MMSP o primjeni inovativnih rješenja u biznisu;
SC 3. Promocija MMSP i preduzetništva, poslovno povezivanje i lakši pristup novim tržištima	18 aktivnosti	3 aktivnosti (16,6%)	- Transformacija postojećih klsterskih inicijativa u nove modele klastera; obuke za MSP;; - Pružanje pomoći crnogorskim preduzećima prilikom nastupa na međunarodnim tržištima posredstvom crnogorskih DKP-a i mreže počasnih konzula.

Glavni uzrok nerealizacije planiranih aktivnosti: cyber napada na informacionu infrastrukturu Vlade Crne Gore uzrokovao je prekid rada opreme i pratećih servisa, zatim nedovoljna zainteresovanost privrednih subjekata za uključenje u određene aktivnosti, nedostatak kapaciteta i finansijskih sredstava. Početkom 2022. godine pripremljen je nacrt zakona o Kreditno garantnom fondu koji je povučen iz skupštinske procedure. Međutim, zainteresovane strane MERT-u, MF i IRF uz neophodnu međunarodnu tehničku pomoć i odgovarajuća budžetska izdavanja su nastavili aktivnosti na zajedničkom sagledavanju mogućnosti obezbjeđenja najboljeg rješenja za uspostavljanje Kreditno garantnog fonda.

U pogledu utroška finansijskih sredstava od ukupno planiranih 152,761,641.00 € za realizaciju aktivnosti definisanih Akcionim planom za 2022. godinu, realizovano je ukupno 219,168,688.54 €, što predstavlja veći utrošak od 66,407,047.54 €, do kojeg je došlo zbog povećanog plasmana finansijskih sredstava za pružanje podrške crnogorskoj privredi, kao i ulaganja od strane privatnog sektora.

Tabela 4. Izvori finansiranja u 2022.godini

Sredstva/ izvori	Nacionalni budžet	Kapitalni budžet	Javni sektor	IPA/EU fondovi i ostali donatori	Privatni sektor	Ukupno
Planirano	16,433,407.00	0	124,018,000.00	12,162,934.00	147,300.00	152,761,641.00
Utrošeno	7,907,200.33	4,254,665.24	188,431,087.44	7,080,136.24	11,495,599.29	219,168,688.54

2. INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU DEFINISANIH STRATEŠKIH CILJEVA I PRATEĆIH INDIKATORA UČINKA ZA 2022.GODINU

Akcioni plan za sprovođenje Strategije za 2022. godinu definiše mjere za realizaciju kroz 3 strateških cilja i pripadajuće operativne:

- ✓ SC 1. Jačanje MMSP politike i unapređenje okruženja za razvoj MMSP i preduzetništvo.
  - Stvaranje podsticajnog pravnog okvira i pojednostavljanje administrativnih procedura prema potrebama MMSP;
  - Unapređenje pristupa izvorima finansija za MMSP;
  - Dalji razvoj sistema za podršku preduzetničkom ekosistemu.
- ✓ SC 2. Jačanje konkurentnost MMSP. Operativni ciljevi:
  - Jačanje unutrašnjih performansi preduzeća;
  - Unapređenje inovativnosti MMSP;
  - Digitalna transformacija biznisa;
  - Razvoj zelene ekonomije.
- ✓ SC 3. Promocija MMSP i preduzetništva, poslovno povezivanje i lakši pristup novim tržištima.
  - Dalji razvoj postojećih klastera i formiranje novih;
  - Podrška internacionalizaciji MMSP.

Kroz svaki strateški cilj definisan je indikator za praćenje istog, dok pojedinačne definisane mjere i aktivnosti imaju polazne indikatore u 2020. i 2022. godini i postignute vrijednosti na kraju 2022. godine.

Strateški cilj 1. Jačanje MMSP politike i unapređenje okruženja za razvoj MMSP i preduzetništvo

Poslovni ambijent Crne Gore, kao i pristup finansijama je povoljnije za MMSP nego ranije, ali treba i dalje raditi na unapređenju uslova poslovanja, bez obzira u kojoj su razvojnoj fazi MMSP.

Tabela 5. Ostvarnost indikatora strateški cilj 1.

Indikator za praćenje ostvarenja strateškog cilja	Početna vrijednost - 2017. god.	Prelazna vrijednost - 2020. god.	vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta -2022. god.
Broj MMSP u Crnoj Gori (izvor Monstat)	30.238 MSP	37.217 MSP	45,497 MSP
Rang prema Globalnom indeksu konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma	77. pozicija od 137 rangiranih zemalja	73. pozicija od 141 rangirane zemlje (2019.god.)	n/a podatak nije dostupan
Razvoj finansijskih tržišta (rang)- Indeks globalne konkurentnosti	47. pozicija od 137 rangiranih zemalja	44. pozicija od 141 rangirane zemlje (2019. god.)	n/a podatak nije dostupan
Pojedinačni indikatori rezultata	Polazna vrijednost	Vrijednost na kraju 2022. godina	
Realizacija kreditnih i faktoring aranžmana	2020.god. - vrijednost kreditnih aranžmana 143,5 mil EUR; Vrijednost 2020: vrijednost faktoring aranžmana 141,2 mil EUR; 2021. god. - Vrijednost kreditnih aranžmana je 103,7 mil EUR; Vrijednost faktoring aranžmana je 106,6 mil EUR	Vrijednost kreditnih aranžmana 79.079.016 EUR; Vrijednost faktoring aranžmana 105.900.018 EUR.	
Broj podržanih preduzeća u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede	- 2020.god. - Broj podržanih MMSP 327, vrijednost podrške 1.894.877,45 €; - 2021. god. - Broj podržanih MMSP 202, vrijednost podrške 1.153.015,01€	Podržano 353 korisnika ukupni iznos odobrenih subvencija 3.230.717,98	
Program za razvoj prerađivačke industrije za 2022. godinu	- Vrijednost 2021: 15 preduzeća/ 1.500.000€. - Vrijednost 2022: 20 preduzeća/ 1.000.000€	Vrijednost 2022: 13 preduzeća/805.897,88€	
Program za razvoj i promociju zanatstva za 2022.godinu	- Vrijednost 2021: 3 preduzeća/17.130,33€ - Vrijednost 2022: 10 preduzeća/200.000,00€	Vrijednost 2022: 22 preduzeća/145.317,31€	

Promocija dostupnih finansijskih instrumenata kroz aktivnosti EEN mreže	- 2020.god.: broj. događaja: 1; broj. učesnika: 10; - 2021. god. broj. događaja: 2; broj. učesnika: 20;	broj. događaja: 4; broj. učesnika: 40;
Razvoj biznis zona u Crnoj Gori	- Razvoj biznis zona u Crnoj Gori	Broj JLS koje su prograssile BZ: 6
Unaprijeđenje kvaliteta propisa i sprovođenje obaveze izrade RIA uz sve propise	- 2020. god. 240 mišljenja na RIA analize. - 2021 god.: 280 mišljenja na RIA analize.	388 mišljenja na predloge akata i prateće obrasce Izvještaja o analizi uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent.

U dijelu unapređenja poslovnog ambijenta tokom 2022. godine postignuti su sljedeći rezultati:

- Redovno azuriranje Registra nameta koji je oporavljen nakon hakerskih napada. Registar je dostupan na adresi: <https://javninameti.gov.me>;
- Rast kreditne aktivnosti 8,7% ili 301,6 mil eura (ukupni krediti);
- održano je ukupno 9 obuka za službenike na državnom i lokalnom nivou u skladu sa pripremljenim Programom za sprovođenje specijalističkih obuka za obavljanje tehničkih vještina kada je u pitanju izrada RIA Izvještaja;
- Organizovana je Konferencija „Ekonomsko osnaživanje žena: Podrška ženskom preduzetništvu i liderstvu“, sa 50 učesnika. Konferenciju održanu u okviru G100 Women's Balkan Tour organizovali UPCG i globalna grupa G100, u partnerstvu sa MERT;
- Za mlade preduzetnike organizovan je 1 regionalni i 1 nacionalni sajam, na kojem je predstavljeno 40 učesnika, i koji su imali preko 20000 posjetilaca.

Strateški cilj 2. Jačanje konkurentnost MMSP

Tabela 6. Ostvarenost indikatora strateški cilj 2.

Indikator za praćenje ostvarenja strateškog cilja	Početna vrijednost - 2017. god.	Prelazna vrijednost - 2020. god.	Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta -2022. god.
Priroda konkurentske prednosti -Izvjestaj o globalnoj konkurentnost	69.pozicija	Ne prati se. Pratice se se stub 7: Tržište proizvoda 42. pozicija	n/a
Stub 12: Inovacije -Izvjestaj o globalnoj konkurentnosti	61. pozicija	Prati se stub 12: Sposobnost za inovacije - 69. pozicija	n/a
Globalni inovacijski indeks ² (GII)	48. pozicija	49 pozicija	60 pozicija
Pojedinačni indikatori rezultata	Polazna vrijednost		Vrijednost na kraju 2022. godina
Obezbjedenje savjetodavne podrške MMSP kroz aktivnosti EEN mreže	- Vrijednost 2020: br. MSP kojima je pružena podrška: 395 Vrijednost 2021: br. MSP kojima je pružena podrška: 400		br. MSP kojima je pružena podrška: 400
Sprovođenje programa mentoringa za preduzetnike i MMSP	- Vrijednost 2020: 12 korisnika Vrijednost 2021: 15 korisnika		22 korisnika mentoring usluga
Promocija standardizacije i standarda u cilju povećanja primjene u praksi	- Vrijednost 2020: dva seminara (50 učesnika); 1 vebinar (20 učesnika) Vrijednost 2021: 1 konferencija, dva okrugla stola, 4 vebinara		četiri edukativne obuke (120 učesnika); jedan webinar (53 učesnika); jedan seminar (25 učesnika)
Broj programa Fonda za inovacije	- Vrijednost 2020: 0 - Vrijednost 2021: 0		Ostvarena vrijednost 2022: 4
Realizacija Programa za inovacije 2021-2024	- Vrijednost 2020: Vrijednost 2021: 20		2022: 49 projekata
Realizacija poziva za strateško partnerstvo u sprovođenju predakceleracijskog programa (2019-2020)	Broj podržanih programa: Vrijednost 2020: 2 ;Vrijednost 2021: 3		Broj podržanih programa Vrijednost 2022: 3 Broj podržanih timova Vrijednost 2022: 17

² S obzirom da su indikatori učinka na nivou strateških ciljeva bili vezani za izvještaje Svjetske banke o poslovanju i Indeks globalne konkurentnosti, koji nisu publikovani u od 2020.godine, te nemamo vrijednosti koje su bile ciljane za 2022.godinu, dat je predlog indikatora o inovacijskom indeksu kako bi se stekla bliža slika o poziciji Crne Gore u međunarodnim okvirima.

Realizovane su i sljedeće aktivnosti:

- Obezbjedena je savjetodavna podrška kroz aktivnosti EEN-a za preko 400 preduzeća;
- 7 početnika u biznisu prošla preduzetničke cikluse edukacije i dobilo tehničku podršku za izradu biznis plana;
- Poreski karavan održan tokom maja i juna 2022. godine, a tokom ove aktivnosti održane su tribine u više gradova na teritoriji cijele Crne Gore, na kojima su kroz interaktivnu diskusiju i prezentacije poreskim obveznicima delegirani službenici Sektora za usluge i registraciju, Sektora za operativu u oblasti inspekcijskog nadzora i Odsjeka za elektronsku fiskalizaciju približili teme iz poreske oblasti, sa posebnim fokusom na pripremama za ljetnju turističku sezonu kod lica koja se bave preduzetništvom, otpočinjanjem malih biznisa i sezonskim djelatnostima, kao i o postupcima fiskalizacije kod fizičkih lica koja ostvaruju prihode od imovine;
- U okviru promocije značaja uvođenja međunarodnih standarda kvaliteta i šema kvaliteta i akreditacije organizovan 1 okrugli sto sa ukupno 60 učesnika;
- Podržano 23 inovativna projekta u okviru realizacije Kolaborativnog programa za inovacije 2019-2024;
- Realizovana je prva faza poziva za dostavljanje sažetaka projekata u okviru Grant šeme koja je preimenovana "Podrška u sprovođenju S3 projekata";
- POdržano 8 projekata u okviru podrška za učešće u programu EUREKA;
- Anketirano 100 preduzeća na temu digitalizacije i donijete preporuke;
- Usvojena Strategija cirkularne tranzicije do 2030.godine.

Strateški cilj 3. Promocija MMSP i preduzetništva, poslovno povezivanje i lakši pristup novim tržištima

Tabela 7. Ostvarnost indikatora strateški cilj 3.

Indikator za praćenje ostvarenja strateškog cilja	Početna vrijednost - 2017. god.	Prelazna vrijednost - 2020. god.	Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta -2022. god.
Veličina tržišta (stub 10), Izvještaj o globalnoj konkurentnosti	128.pozicija	134. pozicija	n/a
Poslovna sofisticiranost (stub 11), Izvještaj o globalnoj konkurentnosti	128.pozicija	Novi stub 11. Poslovna dinamičnost - 50. pozicija	n/a
Tržišna sofisticiranost, Izvještaj o inovacijskom indeksu ³	65.pozicija	61. pozicija	53. pozicija
Poslovna sofisticiranost, Izvještaj o inovacijskom indeksu ⁴	58. pozicija	78. pozicija	58. pozicija
Pojedinačni indikatori rezultata	Polazna vrijednost		Vrijednost na kraju 2022. godina
Poboljšanje izvoznih kapaciteta i vještina malih i srednjih preduzeća kako bi se postigla / unaprijedila spremnost za izvoz i integrisanje u međunarodno tržište	Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 5 ciklusa edukacije/ 21 preduzeće		8 crnogorskih preduzeća su predstavljena na sajam u Atini; Izradjen je Vodič za izvoz.
Organizovanje informativnih i edukativnih događaja kroz aktivnosti EEN mreže	- Vrijednost 2020: br. događaja:19; br. učesnika: 359 Vrijednost 2021:		br. događaja:20; br. učesnika: 400
Sprovođenje institucionalne kampanje o značaju vizuelnog identiteta proizvođača za unapređenje plasmana na tržištu	- Vrijednost 2020: PKCG - Kampanja "Dobro iz CG" - 25 proizvođača, 5 promotivnih aktivnosti, 2 radionice; Vrijednost 2021: PKCG - 20 proizvođača, 2 promotivne aktivnosti PKCG; 4 događaja/120 učesnika		Kampanja "Dobro iz CG" - pravo na označavanje žigom u 2022. imalo je 64 proizvođača iz 16 kompanija, promotivne aktivnosti PKCG; 2 događaja/40 učesnika

³ Isto kao referenca 2

⁴ Isto kao referenca 2

Organizacija poslovnih susreta u zemlji i inostranstvu	- Vrijednost 2020: PKCG-Organizovano 3 poslovnih foruma i 1 online forum, sa 90 učesnika; Vrijednost projekcija na kraju 2021. Organizovano 12 poslovnih susreta, sa 480 učesnika	Organizovano 9 poslovnih susreta, sa 300 učesnika
Obezbjedenje savjetodavne podrške za MMSP o neophodnim procedurama za dodjeljivanje NATO skladišnog broja	Broj MMSP koji su upoznati sa procedurama - Vrijednost 2020: ukupno 45 preduzeća - Vrijednost 2021: ukupno 50 preduzeća	Na kraju 2022. godine, broj MMSP koji su upoznati sa procedurama i koja su dobila NCAGE kod iznosi ukupno 58 preduzeća

U okviru promocije preduzetništvo I poslovnog povezivanja, realizovane su i sljedeće aktivnosti:

- Realizovani ciklusi edukacije za izvozna preduzeća i Izradjen je Vodič za izvoz;
- Organizovan programa edukacije za 15 preduzetnica o zahtjevima i uslovima za proizvodnju i prodaju određenih proizvoda na međunarodnom tržištu;
- Pruženo 70 partnering usluga kroz aktivnosti EEN mreže;
- MMSP upoznati sa procedurama za dobijanje NSN i NATO entitetskog koda;
- Dostavljeno 99 informacija o sajmovima, tenderima i poslovnim forumima u zemlji prijema i podrška nastupima delegacija iz Crne Gore na istim.

III TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE O IMPLEMENTACIJI AKCIONOG PLANA ZA 2022.GODINU

Tabela 8 Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana za 2022.godinu Strategije za razvoj MMSP u Crnoj Gori 2018-2022.god.

I STRATEŠKI CILJ 1 JAČANJE MMSP POLITIKE I UNAPREĐENJE OKRUŽENJA ZA RAZVOJ MMSP I PREDUZETNIŠTVA																	
Indikatori učinka				Početna vrijednost (2017. god.)				Vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2020. godina)				Vrijednost na kraju 2022. Godine					
Broj MMSP u Crnoj Gori (izvor Monstat)				30.238 malih i srednjih preduzeća				37.217 malih i srednjih preduzeća				45,497 MSP					
Rang prema Globalnom indeksu konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma				77. pozicija od 137 rangiranih zemalja				73. pozicija od 141 rangirane zemlje (2019.god.)				n/a podatak nije dostupan					
Razvoj finansijskih tržišta (rang)- Indeks globalne konkurentnosti				47. pozicija od 137 rangiranih zemalja				44. pozicija od 141 rangirane zemlje (2019. god.)				n/a podatak nije dostupan					
1.1.1.	Aktivnosti koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata	Postignute vrijednosti na kraju 2022. godine	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	STATUS REALIZACIJE (pristup semafora):	NOVI ROK ZA REALIZACIJU	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2022. god.	Izvor finansiranja	UTROŠENA SREDSTVA U 2022.GOD. PO IZVORIMA FINANSIRANJA						PREPORUKE
											Nacionalni budžet	Javni sektor	IPA	EU Programi	Ostali donatori	Privatni sektor	
Operativni cilj 1. Stvaranje podsticajnog pravnog okvira i pojednostavljanje administrativnih procedura prema potrebama MMSP																	
Mjera 1. Unapređenje pravne regulative i smanjenje administrativnih opterećenja																	

1.1.1.1.	Unaprjeđene kvalitete izvršnog postupka kroz smanjenje broja procedura i smanjenje troškova	IO (2017.god.): n/a Stvaranje uslova za primjenu zakona ulaskom u EU. Vrijednost 2020: Unaprjeđeni izvršni postupak. Iskorak na rang Vrijednost 2022: Izmjena Zakona o izvršenju i obezbjeđenju u 2021-2022, radi usklađivanja sa uredbom EU 655/2014 o uspostavi postupka za evropski nalog za blokadu računa kako bi se pojednostavila prekogranična naplata duga u građanskim i trgovačkim stvarima.	U toku su izmjene i dopune Zakona o izvršenju i obezbjeđenju, čiji rok za usvajanje predviđen na Vladi za IV kvartal 2023. godine. Predložene izmjene i dopune koje će doprinijeti pojednostavljenju procedura u postupku izvršenja i smanjenju troškova odnose se na sljedeće: - Propisivanje načela formalnog legitimiteta, na koji način će na nedvosmislen način biti proklamovano da sud i javni izvršitelj nisu ovlašćeni da ispituju zakonitost i pravilnost izvršne isprave, već da su dužni da, kada su ispunjeni zakonski uslovi, odrede izvršenje na osnovu izvršne ili vjerodostojne isprave; - Propisivanje u članu 43 da dostavljanje u izvršnom postupku može da se vrši i elektronskim putem. Takođe u novom članu 207a je propisano da sud odnosno javni izvršitelj rješenje o izvršenju mogu organizaciji za prinudnu naplatu dostaviti u formi elektronskog dokumenta, na koji način bi, uz propisivanje posebnih tehničkih uslova za razmjenu elektronskih poruka, izvršni postupak dobio na efikasnosti i ekonomičnosti; - Propisivanje u članu 136 da banke ne mogu otvarati nove račune izvršnom dužniku dok traje postupak izvršenja na njegovim novčanim sredstvima, na koji način će se preduprijeti radnje dužnika kojima bi mogao osujetiti naplatu potraživanja povjerioca; - Jasno propisivanje u članu 173 prodajne cijene prilikom javne prodaje nepokretnosti, na način	Ministarstvo pravde (prethodno Ministarstvo pravde, ljudskih i manjiskih prava - MPLJMP)	III Q 2021	IV 2022	3.Nije realizovana aktivnost.	IV 2023	Nema dodatnih izdvajanja.	Redovna budžetska sredstva.	0								
----------	---	---	--	--	------------	---------	-------------------------------	---------	---------------------------	-----------------------------	---	--	--	--	--	--	--	--	--

1.1.1.2.	Usvajanje Zakona o registru nameta i redovno ažuriranje Registra	IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: n/a Vrijednost 2021: Planirano usvajanje Zakona na Vladi za Q4 Registar sadrži 2293 nameta i 27921 razvrstanih nameta Vrijednost 2022: kontinuirano održavanje Registra nameta u smislu redovnog ažuriranja u skladu sa novim propisima; izvještavanje na godišnjem nivou o Registru	Redovno ažuriranje Registra.Registar nameta je aktivan, oporavljen nakon hakerskih napada i redovno se ažurira. Sada se nalazi na adresi: https://javninameti.gov.me . Registar je potrebno uvesti kroz drugi propis, Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti. Zadatak MERT-a je bio da predloge za izmjene i dopune tog zakona dostavi nadležnom MF.	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER / Savjet za konkurentnost)	IIQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost													3000		
1.1.2.	Mjera 2. Uklanjanje regulatornih prepreka preduzećima u postupku registracije																					
1.1.3.	Mjera 3. Unapređenje regulatornog okvira za pristup finansijama																					
1.1.3.1	Implementacija Zakona o kreditnim institucijama („Sl. list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20, 8/21) i podzakonske regulative u vezi sa	IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: N/A; Vrijednost 2021: n/a; Vrijednost 2022: rast kreditne aktivnosti od oko 10%	Rast kreditne aktivnosti 8,7% ili 301,6 mil eura (ukupni krediti)	CBCG	IQ 2021	trajno	1. Kontinuirana aktivnost															

	ovim Zakonom																	
1.1.4.	Mjera 4. Realizacija preporuka predviđenih akcionim planom 'Giljotine propisa'																	
1.1.4.1.	Usklađivanje propisa u oblasti kulture sa preporukama iz Giljotine propisa	IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: 5 nerealizovanih obaveza Vrijednost 2022: 100% realizovanih obaveza	Za predmetnu aktivnost u 2022. godini, nije bilo realizovanih aktivnosti, ali će se na njima kontinuirano raditi u predstojećem periodu kroz programske djelatnosti iz domena ovog resora.	Ministarstvo kulture i medija (prethodno Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta-MPNKS (Direktorat za podsticanje i razvoj djelatnosti u oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva i Direktorat za kulturnu baštinu i razvoj u oblasti kulturne baštine)	IQ 2021	IV Q 2022	3. Nije realizovana aktivnost;		U sklopu redovnih aktivnosti	Budžet MPNKS								
1.1.5.	Mjera 5 Digitalizacija usluga i unapređenje podrške za MMSP																	
1.1.5.1.	Uspostavljanje i implementacija Jedinствene kontaktačke za usluge (Single Access Point)	U periodu od 2021-2022.godine shodno implementaciji JKT za usluge, planirano je da Radni tim MER-a radi na uspostavljanju JKT za	0	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	IVQ 2022	IVQ 2022	3. Nije realizovana aktivnost;	II Q 2023	u sklopu redovnih aktivnosti	BUDŽET 2021-2022 IPA 2020 dostupna u 2023. - 500.000								

		usluge, kao i da Radna grupa pripremi Nacrt Uredbe o JKT za usluge (IVQ 2022).																
1.1.5.2.	Uspostavljanje integralnog informacionog sistema u cilju povezivanja i razmjenjivanja podataka po službenoj dužnosti	Vrijednost 2020. god. - UIP je dobila pristup platformi za razmjenu podataka; Vrijednost 2021. god. - početak implementacije web servisa za razmjenu podataka sa registrom građana, registrom privrednih subjekata i registrom novčanih kazni. Vrijednost 2022. god. - Izrada web servisa za pristup Registru poslovnih prostora/objekata koji se vodi u Upravi prihoda i carina.	Zbog cyber napada koji se desio 20.avgusta 2022. svi realizovani servisi su prekinuti. Po planu je da krajem I Q i tokom II Q 2023.godine se otpocne obnavljanje ranije realizovanih, a nakon konsultacija sa expertom iz Projekta "Jačanje kapaciteta institucija nadležnih za harmonizaciju i implementaciju EU zakonskog okvira u oblasti konkurentnosti i inovativnosti" (IPA 2020) kao i realizacija novih web servisa. Očekuje se uspostavljanje novih procedura za WEB servise (procedure donosi MJU) te ponovno uspostavljanje servisa i uspostavljanje novih.	UIP	IQ 2021	IVQ 2022	3. Nije realizovana aktivnost;	II Q 2023	UIP nije izdvojio nikakva sredstva za ove servise. Sve je rađeno u okviru postojećih projekata MJU uz saradnju sa UNDP Crna Gora	IPA 2016, IPA 2020, UNDP Crna Gora I redovna budžetska sredstva.								

	<p>IO (2017.god.): nema podataka</p> <p>Vrijednost 2020: Nastavljene aktivnosti na implementaciji novih Web servisa: dodata dva nova servisa iz CRPS registra.</p> <p>U toku 2020 godine omogućen pristup CRPS web servisu slijedećim institucijama : Uprava carina, Zajednica opština Crne Gore, MF Direktorat za politiku javnih nabavki, Uprava za inspeksijske poslove, Sudski savjet, Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, INTERPOL EUROPOL SIRENE. Sve institucije imaju mogućnost da servisima</p>	<p>U toku 2022. godine omogućen je pristup CRPS web servisu slijedećim institucijama: Agencija za zaštitu konkurencije, Vrhovno državno tužilaštvo, Investiciono-razvojni fond, Agencija za nadzor osiguranja kao i za nekoliko privrednih subjekata koji su tražili pristup javno dostupnim CRPS podacima putem web servisa.</p>	UPiC	IQ 2021	IVQ 2022	2. Realizovana aktivnost;	nisu potrebna sredstva	Nacionalni budžet										
--	---	---	------	---------	----------	---------------------------	------------------------	-------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

pristupaju bilo direktno preko Poreske uprave ili koristeći JISERP Ministarstva javne uprave. U budućnosti je planirano da sva komunikacija bude prebačena JISERP. Takođe, pristup servisima je odobren i jednom broju opština koje, za sada, podatke dobijaju direktno od Poreske uprave. One takođe mogu da koriste JISERP, po zakonu o Elektronskoj upravi, ali zbog toga što Pravilnik o utvrđivanja ispunjenosti tehničkih uslova i sigurnosnih standarda još uvijek nije donijet, podacima pristupaju direktno

		<p>preko Poreske uprave Vrijednost 2021. god: U toku 2021, do sada, nije bilo zahtjeva externih institucija za podacima UPC preko web servisa. Bilo je nekoliko zahtjeva privrednih subjekata za podacima iz CRPS-a preko web servisa koji su realizovani. Vrijednost 2022: Uspostavljen integralni informacioni sistem</p>																
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1.1.5.3.	Uvođenje potpune elektronske registracije preduzeća	IO (2017.god.): nema podataka Vrijednost 2020: uspostavljen a elektronska registracija (osnivanje jednoclanog društva sa ogranicenom odgovornosc u, registracija promjene šifre djelatnosti, sjedišta društva, elektronske usluge - izvodi, potvrde)ili unaprijeđen rang u DB. Stupanjem na snagu Pravilnika o određivanju kriterijuma i visini naknade za registraciju privrednih subjekata u Centralnom registru privrednih subjekata naknade za registraciju osnivanja, promjene i brisanja akcionarskog društva	Nije bilo novih aktivnosti u 2022.g	UPiC, Ministarstvo javne uprave (prethodno Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija - MJUDDiM)	IQ 2021	IV 2022	1. Kontinuirana aktivnost	IV 2025 (uslovljeno IRMS)	Redovna sredstva iz Budžeta UPC	Nacionalni budžet	0						
----------	---	--	-------------------------------------	--	---------	---------	---------------------------	---------------------------	---------------------------------	-------------------	---	--	--	--	--	--	--

	<p>snižene su sa 50€ na 40€, a naknada za registraciju osnivanja, promjene i brisanja svih drugih privrednih subjekata koji se registruju u CRPS, snižena je sa 10€ na 5€. Kada je u pitanju naknada koja se plaća Službenom listu za objavljivanje podataka o registraciji osnivanja preduzeća, potrebno je napomenuti da je ova naknada i prije stupanja na snagu pravilnika, snižena sa 12€ na 3€. Veoma je važno istaći da je pravilnikom predviđeno da, ukoliko se registracija osnivanja privrednog subjekta</p>															
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>obavlja elektronskim putem, naknada za osnivanje preduzeća u CRPS se ne naplaćuje. Ova odredba je unijeta u pravilnik u cilju promocije elektronske registracije. Uporedo sa razvojem e-registracije, razvija se sistem za elektronsku naplatu administrativnih такси koji je sastavni dio jedinstvenog informacijskog sistema, a kojim upravlja organ državne uprave nadležan za poslove elektronske uprave i elektronskog poslovanja Stupanjem na snagu novog Pravilnika o načinu i vođenju CRPS-a,</p>															
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>njegov sastavni dio čini i Jedinstvena registraciona prijava, kojom su objedinjene sve registracije (osnivanje, promjene, brisanje) koje se vrše u CRPS-u, čime je pojednostavljena procedura u odnosu na prethodni način registracije, odnosno postojanje 16 različitih obrazaca za svaku registraciju ponaosob. Rješenjem o registraciji se više ne određuje akcizni broj, imajući u vidu da to nije uslov za registraciju, a da je znatno uticalo na donošenje rješenja u zakonom propisanom roku. Osim toga,</p>															
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>postupak dodjeljivanja akciznog broja je odvojen postupak, regulisan posebnim propisima. Vrijednost za 2021. godinu Planirano je i dodatno unapređenje servisa elektronske registracije kojim će se omogućiti registracija drugih tipova promjena i online plaćanje administrativnih i drugih taksi. Vrijednost 2022: uspostavljen a elektronska registracija i unaprijeđen rang u DB.</p>																	
1.1.6.	Mjera 6. implementacija pune analize uticaja propisa – RIA i MSP testa																	

1.1.6.1.	Unaprijeđen je kvaliteta propisa i sprovođenje obaveze izrade RIA uz sve propise	IO (2017.god.): 350. Vrijednost 2020: Ministarstvo finansija je tokom 2020. godine dalo oko 240 mišljenja na RIA analize. 2021: 280 Vrijednost 2022: Kvalitetne i detaljne RIA analize. Broj datih mišljenja (300) na sprovedene analize o procjeni uticaja propisa (RIA) od strane Ministarstva finansija i socijalnog staranja (pozitivnih i negativnih).	Ministarstvo finansija je, u periodu od 01.01.2022. godine do 01.01.2023. godine, dalo 388 mišljenja na predloge akata i prateće obrasce Izvještaja o analizi uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent. Postavljena vrijednost za 2022. godinu je u potpunosti ispunjena.	Ministarstvo finansija (prethodno Ministarstvo finansija i socijalnog staranja-MIFSS)	IQ	IVQ	2. Realizovana aktivnost;		nisu potrebna sredstva							
----------	--	---	---	---	----	-----	---------------------------	--	------------------------	--	--	--	--	--	--	--

1.1.6.2.	Unaprijeđen je vještina službenika na državnom i lokalnom nivou za izradu analize uticaja propisa (RIA) u cilju upotrebe analitičkih alata za izradu regulative	IO (2017.god.): 2 seminar za državne službenike u saradnji sa UZK (jun-septembar 2017) Vrijednost 2020: Ministarstvo finansija je, u saradnji sa Upravom za kadrove krajem 2019. godine pripremio Program za sprovođenje specijalističkih obuka za obavljanje tehničkih vještina kada je u pitanju izrada RIA Izvještaja. Tokom 2020. godine, obuke su organizovane za: Ministarstvo održivog razvoja i turizma (16 službenika), Ministarstvo saobraćaja i pomorstva (13 službenika), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog	Tokom 2022. godine, u saradnji sa Upravom za ljudske resurse, održano je ukupno 9 obuka za službenike na državnom i lokalnom nivou u skladu sa pripremljenim Programom za sprovođenje specijalističkih obuka za obavljanje tehničkih vještina kada je u pitanju izrada RIA Izvještaja. Postavljena vrijednost za 2022. godinu je u potpunosti ispunjena.	Ministarstvo finansija (prethodno Ministarstvo finansija i socijalnog staranja-MIFSS)	IQ	IVQ	2. Realizovana aktivnost;	nisu potrebna sredstva								
----------	---	---	--	---	----	-----	---------------------------	------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

		razvoja i Ministarstvo javne uprave (2+8 službenika), Ministarstvo ekonomije (7 službenika). Vrijednost 2021: godina: 5 obuka (47 službenika) Vrijednost 2022: Sprovođenje većeg broja obuka (7 obuka); Kvalitetni i detaljni RIA izvještaji															
1.2.	Operativni cilj 2. Unapređenje pristupa izvorima finansija za MMSP																
1.2.1.	Mjera 1. Unapređenje ponude i korišćenja postojećih finansijskih instrumenata																
1.2.1.1.	Realizacija kreditnih aranžmana	IO (2017.god.): vrijednost kreditnih aranžmana 110,9 mil EUR; Vrijednost 2020: vrijednost kreditnih aranžmana 143,5 mil EUR; Vrijednost 2021: vrijednost kreditnih aranžmana 70 mil EUR; Vrijednost 2022: vrijednost	79.079.016 EUR	IRF CG	IQ 202 1	IVQ 202 2	1.Kont inuir na aktiv nost;	70,00 0,000	Sopstve na sredstva i pozajmic e od međuna rodnih finansijs kih institucij a		79.07 9.016 EUR						Nastavić e se sa realizacij om u skladu sa Godišnji m planom rada za 2023. godinu.

		kreditnih aranžmana 70 mil EUR;															
1.2.1.2.	Realizacija faktoring aranžmana	IO (2017.god.): vrijednost faktoring aranžmana 64,7 mil EUR; Vrijednost 2020: vrijednost faktoring aranžmana 141,2 mil EUR; Vrijednost 2021: vrijednost faktoring aranžmana 50 mil.EUR; Vrijednost 2022: vrijednost faktoring aranžmana 50 mil.EUR.	105.900.018 EUR	IRF CG	IQ 2021	IVQ 2022	1.Kontinuirana aktivnost;		50,000,000	Sopstvena sredstva i pozajmice od međunarodnih finansijskih institucija		105.900.018 EUR					Nastaviće se sa realizacijom u skladu sa Godišnjim planom rada za 2023. godinu.
1.2.1.3	Realizacija kredita uz EaSI garantne šeme	IO (2017.god.): NA Vrijednost 2020:0,6 mil EUR; Vrijednost 2021: 0.5 mil. EUR; Vrijednost 2022: 1 mil EUR	738.866 EUR	IRF CG	IQ 2021	IVQ 2022	1.Kontinuirana aktivnost;		1,000,000	Sopstvena sredstva i pozajmice od međunarodnih finansijskih institucija		738.866 EUR					Nastaviće se sa realizacijom u skladu sa Godišnjim planom rada za 2023. godinu.
1.2.1.4.	Realizacija kredita uz COSME garantne šeme	IO (2017.god.): NA Vrijednost 2020:5,7 mil EUR; Vrijednost	2.704.500 EUR	IRF CG	IQ 2021	IVQ 2022	1.Kontinuirana aktivnost;		3,000,000	Sopstvena sredstva i pozajmice od međuna		2.704.500 EUR					Nastaviće se sa realizacijom u skladu sa Godišnji

		2021: 3 mil. EUR; Vrijednost 2022: 3 mil EUR							rodnih finansijskih institucija							m planom rada za 2023. godinu.
1.2.1.5.	Promocija dostupnih finansijskih instrumenata kroz aktivnosti EEN mreže	IO (2017.god.): br. događaja: 1; br. učesnika: 5 Vrijednost 2020: br. događaja: 1; br. učesnika: 10; Vrijednost 2021. br. događaja: 2; br. učesnika: 20; Vrijednost 2022: br. događaja: 4; br. učesnika: 30	br. događaja: 4; br. učesnika: 40;	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma - (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)(koordinator EEN mreže), i partneri Konzorcijuma (Mašinski fakultet UCG, Privredna komora CG, Biznis start up centar Bar)	IQ 2021	IVQ 2022	1.Kontinuirana aktivnost;		5,000.00 €	Budžet EEN projekta (EU sredstva)				5000		Aktivnost će se nastaviti intenzivirati u narednom periodu.
1.2.1.6.	Program za unapređenje konkurentnosti privrede	Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu će se usmjeriti na prioritete tj. obuhvatiće 7 programskih linija, od kojih se pet odnosi na finansijsku podršku, a dvije programske linije na nefinansijsku podršku, kako bi se	Podržano 353 korisnika ukupni iznos odobrenih subvencija 3.230.717,98	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	IQ 2021	IV Q 2022.	2. Realizovana aktivnost;	4.000.000,00	Budžet	3.230.717,98						

		ostvarili potpuni efekti svake od njih u onim segmentima razvojnih politika koje targetiraju privrednu aktivnost u post-kovid periodu. Indikatori su definisani za svaku pojedinačnu programsku liniju.														
	Programska linija za nabavku opreme velike vrijednosti	IO (2017.god.): Broj preduzeća koji je podržan Vrijednost 2021: 0 Vrijednost 2022: 20 preduzeća/1.000.000€	21 podržano preduzeće - iznos 797.263,24 €. Planirani budžet 1.000.000,00€.	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER) i IRFCG, poslovne banke	III Q 202 1.	IV Q 202 2.	2. Realizovana aktivnost;	1.000.000€	Budžet	7972 63.24						Tokom 2021. godine, realizovana je programska linija modernizaciju proizvodnih procesa. Za 2022.godinu, kreirane su nove linije i to Programska linija za razvoj proizvodnih procesa i Program za

																			preradji vacku industrij u, koji su prikazan i kao posebne tacke.
	Programska linija za podršku malim ulaganjima	IO (2017.god.): Programska linija je počela sa implementacijom u 2020.godini Vrijednost 2020: Broj podržanih preduzeća - 42 preduzeća/vrijednost finansijske podrške: 89.357,52 € Vrijednost 2021: 100 preduzeća/800.000€ Vrijednost 2022: 50 preduzeća/400.000€	podržano 179 preduzeća vrijednosti 759,723.10	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	IIIQ 2021	IVQ 2022	2. Realizovana aktivnost;	400,000 €	Budzet	759,723.10									
	Programska linija za uvođenje međunarodnih standarda	Broj podržanih preduzeća Broj dodjeljenih grantova IO (2017): 33/53.685,00 € Vrijednost 2020: 127/493.362,50 €	75 podržanih preduzeća	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	IIIQ 2021	IVQ 2022	2.Realizovana aktivnost;	250000	Budzet	225,415.00									

		Vrijednost 2021:70/250. 000€ Vrijednost 2022: 70/250.000€															
	Programska linija za podršku digitalizaciji	Broj podržanih preduzeća Broj dodjeljenih grantova IO (2017): n/a Vrijednost 2020: 55/177.304,53€ Vrijednost 2021: 50/400.000€ Vrijednost 2022: 70/400.000€	36 podržanih preduzeća	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	III Q 2021	IV Q 2022	2.Realizovana aktivnost;		400000	Budzet	215,951.94						
	Programska linija za podsticaj cirkularne ekonomije	Broj podržanih preduzeća IO (2017.god.): 0 nije postojala podrška; Vrijednost 2020: 1 podržano preduzeće; Vrijednost 2021: 20 podržanih preduzeća Vrijednost 2022: 20 preduzeća	Raspisan javni poziv. Nije bilo aplikacija za navedenu programsku liniju	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	III Q 2021	IV Q 2022	2.Realizovana aktivnost;		200000	Budzet	0						

	Programska linija za podršku internacionalizaciji	Vrijednost 2021: 0 podržanih preduzeća	U 2022.godini, kreirana je nova programska linija za podršku internacionalizaciji. Podržano 9 preduzeća	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	III Q 2021	IV Q 2022	2.Realizovana aktivnost;		100000	Budžet	16248.63						
1.2.1.7.	Kreditni za samozapošljavanje	2017. godine: isfinansirano je 35 kredita, ukupne vrijednosti 205.000 Eur, namijenjenih otvaranju 41 novog radnog mjesta. 2018. god. - isfinansirano je 80 kredita, ukupne vrijednosti 499.200,00 Eur, namijenjenih otvaranju 100 novih radnih mjesta. 2019. god. - isfinansirana su 42 kredita, ukupne vrijednosti 280.000.00 Eur, namijenjenih otvaranju 56 novih radnih mjesta. 2020. god. - isfinansirano je 11 kredita,	Aktivnost nije realizovana.	ZZZCG	IQ2 022	IVQ 2022	3.Nije realizovana aktivnost.	IV 2023	200.000,00 Eur	Budžet ZZZCG							

		<p>ukupne vrijednosti 65.000,00 Eur, namijenjenih otvaranju 13 novih radnih mjesta. 2021. god. - Planira se da realizovanje programske aktivnosti u vrijednosti 70.000, Eur koje će omogućiti otvaranje 14 novih radnih mjesta. 2022. Isfinansirano 34 kredita u ukupnoj vrijednosti 200.000,00 Eur koji će omogućiti otvaranje 40 novih radnih mjesta (u zavisnosti od sredstava opredijeljenih od Ministarstva finansija i socijalnog staranja).</p>															
1.2.1.8.	Program grantova za samozapošljavanje	Poziv 2019 - isfinansirana 93 grant projekta u vrijednosti 683.123,34 Eur Poziv 2020 -	Zaključno sa 31.12.2022, a u projektnom ciklusu od tri godine isfinansirano je 466 grant projekata u vrijednosti 3.153.612.24€	ZZZCG	IIQ 2021	IVQ 2022	2.Realizovana aktivnost;	n/r	0.00	Fondovi EU, Vlada Crne Gore					233.868.77 €		

		isfinansirano 215 grant projekata u vrijednosti 1.592.469,58 Eur Poziv 2021-objavljen je 16.04.2021. godine, na raspolaganju je 1.181.000,00 Eur, čime je predviđeno da će se financirati nešto preko 160 grant projekata.															
1.2.1.9.	Podrška programu za samozapošljavanje licima sa invaliditetom - krediti	IO (2017. godine): 0 2021. godine 10.000,00 Eur 2022. godine 10.000,00 Eur (u zavisnosti od sredstava opredijeljenih od Ministarstva finansija i socijalnog staranja)	Nijesu utrošena sredstva. Programom rada ZZCG za 2022.godinu nijesu planirana sredstva za podršku programa za samozapošljavanje lica sa invaliditetom-kreditima.	ZZCG	IQ2 021	IVQ 202 2	3. Nije realizovana aktivnost;	n/r	10.00 0,00 Eur	Budžet ZZCG							

1.2.1.1.0.	Program za razvoj prerađivačke industrije za 2022. godinu	IO (2020.god.): Programska linija za modernizaciju prerađivačke industrije u 2020.godini Vrijednost 2020: Broj podržanih preduzeća: 2 preduzeća/vrijednost finansijske podrške: 39.931,90€ Vrijednost 2021: 15 preduzeća/1.500.000€. Vrijednost 2022: 20 preduzeća/1.000.000€	Vrijednost 2022: 13 preduzeća/805.897,88€	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja (MER) i IRFCG, poslovne banke	IQ 2022	IVQ 2022	2.Realizovana aktivnost;	1,000,000 €	Budžet	805,897.88 €							
1.2.1.1.1.	Program za razvoj i promociju zanatstva za 2022.godinu	IO (2020.god.): Programska linija za razvoj zanatstva za 2020. godinu -Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2020. godinu Vrijednost 2020: Broj podržanih preduzeća: 2 preduzeća/vrijednost finansijske podrške:	Vrijednost 2022: 22 preduzeća/145.317,31€	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	IQ 2022	IVQ 2022	2.Realizovana aktivnost;	200,000 €	Budžet	145,317.31 €							

		2.870,91€ Vrijednost 2021: 3 preduzeća/1 7.130,33€ Vrijednost 2022: 10 preduzeća/2 00.000,00€															
1.2.2.	Mjera 2. Razvoj i korišćenje novih finansijskih instrumenata i promocija modela finansiranja																
1.2.2.1.	Osnivanje Kreditno- garantnog fonda u Crnoj Gori	<u>Definisane</u> <u>pravni i</u> <u>institucionaln</u> <u>i okvir</u> IO (2017.god.): 0; Vrijednost 2020: 0; Vrijednost 2021: Definisane pravnog i institucionaln og okvira iza osnivanje Kreditno - farantnog fonda Vrijednost 2022: Usvojen Zakon o osnivanju Kreditno- garantnog fonda sa pratećom regulativom; Usvojena Odluka o obrazovanju Kreditno- garantnog fonda Crne Gore; Usvojen	Zakon je povučen iz Skupštinske procedure.	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja- MER) u saradnji sa partnerskim institucijama (MF,MPŠV, MP, CBCG, poslovna udruženja, poslovne banke)	II Q 202 1	IV Q 202 2	3. Nije realizo vana aktivn ost;	Konsult acije sa zainter esovani m strana m će biti nastavlj ene tokom 2023. godine kako bi se zauzeo konača n stav u vezi modela uspоста vljanja kreditn o- garantn e šeme.	10,30 0,000. 00	2021. godina - Donator ska sredstva (EBRD) 2021. godina - Budžet							

		Statut Fonda; Imenovan Odbor direktora; Usvojen Program rada Fonda; Usvojen Akt o sistematizacij i Fonda <u>Broj izdatih garancija:</u> IO (2017): 0; Vrijednost 2020: 0; Vrijednost 2021: 0 Vrijednost 2022: 386 izdatih garancija.														
1.2.2.2.	Nacionalni komitet za finansijsku edukaciju	IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: n/a projekcija na kraju 2021: Nacrt nacionalnog Programa za razvoj finansijske edukacije sa godišnjim akcionim planom za 2022. godinu Vrijednost 2022: implementac ija akcionog plana za 2022. godinu	Implementirano. Usvojen Program za razvoj finansijske edukacije sa godišnjim akcionim planom za 2023. godinu u julu 2022. g.	CBCG, Ministarstvo finansija (prethodno Ministarstvo finansija i socijalnog staranja MFSS), ANO, KTK i Ministarstvo prosvjete (prethodno Ministarstvo prosvjete nauke kulture i sporta- MPNKIS)	IVQ 202 1	IV Q 202 2	2. Realiz ovana aktivn ost;	redov na sredst va	Donacije i domaći izvori finansira nja							
1.3.	Operativni cilj 3. Dalji razvoj sistema za podršku preduzetničkom ekosistemu;															

1.3.1.	Mjera 1. Jačanje međuinstitucionalne koordinacije i institucionalne podrške za razvoj MMSP																	
1.3.1.1.	Formirana Radna grupa za razvoj MSP u okviru Savjeta za konkurentnost	Broj održanih sastanaka radne grupe/ broj pokrenutih inicijativa IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: n/a Vrijednost 2021: održana minimum 3 sastanka/ pokrenuta 1 inicijativa za oblast MMSP Vrijednost 2022: održano minimum 5 sastanaka/ pokrenuta 1 inicijativa za oblast MMSP	Održana 2 sastanka Radne grupe. Imajući u vidu institucionalne promjene i potrebu za izradom novog strateškog dokumenta, Radna grupa je prestala sa radom u julu 2022.godine, a biće ponovo uspostavljena nakon usvajanja nove Strategije za naredni programski period.	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja (MER)/EBRD	IQ 2021	IVQ 2022	2. Realizovana aktivnost;		nisu potrebna sredstva	Donatori								
1.3.2.	Mjera 2. Dostupnost on-line informacija za potrebe MMSP																	
1.3.2.1.	Unapređene preduzetništva kroz naprednu savjetodavnu podršku i informacione servise - Razvoj integrisane IT platforme tzv. Jedinственe pristupne tačke za biznis	Broj posjeta preduzeća IO - (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: n/a Vrijednost 2021: n/a Vrijednost 2022: 15,000 posjeta preduzeća	N/A	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstvo javne uprave (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja -MER Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija - MJUDDiM)	IIQ 2021	IVQ 2022	2. Realizovana aktivnost;	N/A	75,00 0.00 €	EU IPA 2016 Direktni grant EBRD-u / Unapređene dostupnosti finansijskih sredstava privatnom sektoru			75,00 0.00					

	informacije za mala i srednja preduzeća (Single Access Point - SAP)									u cilju jačanja konkurentnosti i inovativnosti.								
1.3.2.2.	Promocija dostupnih podrški za mlade preduzetnika na postojećem portalu i društvenim mrežama	IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: objavljenih podrški 114 Vrijednost 2021: objavljenih podrški 54 Vrijednost 2022: 150	75	UMPCG	IQ 2021	IVQ 2022	1.Kontinuirana aktivnost.		3000	Aktivnost se finansira iz članarina koje ima Unija							1000	
1.3.3.	Mjera 3. Podrška razvoju preduzetničke infrastrukture																	
1.3.3.1.	Razvoj biznis zona u Crnoj Gori	IO (2017.god.): br. JLS koje su proglasile BZ: 1 Vrijednost 2020: br. JLS koje su proglasile BZ: 4 Vrijednost 2021: br. JLS koje su proglasile BZ: 4 Vrijednost 2022: br. JLS koje su proglasile BZ: 4	br. JLS koje su proglasile BZ: 6	JLS, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Minisatrstvo ekonomskog razvoja - MER)	IQ 2021	IVQ 2022	1.Kontinuirana aktivnost.		1,000.00 €	Budžet CG	0							Nastavak praćenja JLS i rada postojećih BZ, kao i sagledavanja mogućnosti osnivanja novih. Troškova nema.
1.3.4.	Mjera 4. Unapređenje uključivanja predstavnika privrede u kreiranje poslovnog ambijenta i kreiranje implementacije politike MMSP																	

1.3.4.1.	Učestvovanje u donošenju pravne regulative koja se tiče biznisa	IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: Učešće u raspravi oko 23 zakona, 1 uredbi, 7 pravilnika i 2 uputstva; Vrijednost 2021: Davanje predloga i sugestija na 40 pravnih akata koji se tiču biznisa Vrijednost 2022: Davanje predloga i sugestija na 40 pravnih akata koji se tiču biznisa	Učešće u raspravi oko 18 zakona;	PKCG	I Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		0	Redovna sredstva PKCG							
		IO (2017.god.): Vrijednost 2020: Dati predlozi i sugestije na 12 pravnih akata koji se tiču biznisa Vrijednost 2021: davanje predloga i sugestija na 12 pravnih akata koji se tiču biznisa Vrijednost 2022: Davanje	Dati predlozi i sugestije na 14 pravnih akata koji se tiču biznisa.	UPCG	I Q 2021 -	IV Q 2022 -	2. Realizovana aktivnost;		0	UPCG	0					0	

	predloga i sugestija na 14 pravnih akata koji se ticu biznisa																	
	IO (2017.god.): 1 predstavnic (izrada strateške dokumentacije i učešće u radnim tijelima) Vrijednost 2020: 2 predstavnic (izrada strateške dokumentacije, učešće u radnim tijelima za fiskalnu politiku i ekonomski razvoj kroz podsticaje) Vrijednost 2021: 2 predstavnic (izrada strateške dokumentacije, učešće u radnim tijelima za fiskalnu politiku i ekonomski razvoj kroz podsticaje) Vrijednost 2022: 3 predstavnic implementac	APŽ učestvovala u radu Sekretarijata za konkurentnost. APŽ učestvovala u radu Poslovnog savjeta Glavnog grada.	APŽ	I Q 202 1	IV Q 202 2	2. Realizovana aktivnost;		nisu potrebna posebna izdvajanja	sopstvena redovna sredstva									

		ija strateške dokumentacije, učešće u radnim tijelima za fiskalnu politiku, ekonomski razvoj kroz podsticaje i međunarodnu saradnju)														
1.3.4.2.	Advice for Small Business - Program savjetodavne podrške EBRD-a posredstvom IPA projekta Unapređenje preduzetništva kroz naprednu savjetodavnu podršku i informacione servise	Broj podržanih preduzeća IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 40 Vrijednost 2022: 50	42 preduzeća	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER) EBRD	IQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost;	IV 2023	386,734.00 €	EU IPA 2016 Direktni grant EBRD-u / Unapređenje dostupnosti finansijskih sredstava privatnom sektoru u cilju jačanja konkurentnosti i inovativnosti. Implementacija projekta je počela u decembru 2020. i trajeće do decembra 2023. godine.			2021: 93297; 2022: 174370 EUR;			2021: 60822; 2022: 143786 EUR;

1.3.5.	Mjera 5. Podrška, umrežavanju i zagovaranju interesa žena, mladih, i socijalnih preduzetnika i drugih specifičnih ciljnih grupa																			
1.3.5.1.	Organizovan je okruglih stolova na temu ekonomskog osnaživanja žena	Vrijednost 2021: Realizovan 1 događaj, sa 30 učesnika Vrijednost 2022: Realizovan 1 događaj sa 40 učesnika	Realizovan 1 događaj (septembar 2022) - Konferencija „Ekonomsko osnaživanje žena: Podrška ženskom preduzetništvu i liderstvu“, sa 50 učesnika. Konferenciju održanu u okviru G100 Women’s Balkan Tour organizovali UPCG i globalna grupa G100, u partnerstvu sa MERT	UPCG	IV Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		1,000.00	Budzet UPCG	1000								1100	
1.3.5.2.	Učešće na nacionalnim i regionalnim skupovima koji se odnose na unapređenje saradnje privatnog i javnog sektora i u cilju širenja tržišta	IO (2017.god.): osnivanje klastera kroz projekat, 2 događaja na sjeveru i na jugu posvećena motivaciji žena za samozapošljavanje i učešće na regionalnim konferencijama o ženskom preduzetništvu Vrijednost 2020: učešće na više online radionica i konferencija na nacionalnom i regionalnom nivou na teme prevazilaženja krize usled COVID-a Vrijednost	II. U projekat uključeno preko 50 korisnica iz Crne Gore, koje su prošle kroz edukaciju i kojima je omogućeno predstavljanje putem platforme. Osnovana Balkan Women Coalition u Solunu u februaru 2022. Mreža okuplja udruženja poslovnih žena Grčke, Turske, Sjeverne Makedonije, Bosne i Hercegovine, Albanije, Bugarske i Crne Gore.	APZ	IV Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		4000	Donatorska sredstva									8000	

		2021: regionalni projekat posvećen izradi edukativno-praktičnih materijala i organizovanj u razvoju i saradnje socijalnih preduzeća među ženama Vrijednost 2022: 2: uključivanje socijalnih preduzeća u regionalne mreže, podrška prilikom samozapošljavanja															
1.3.5.1	Nacionalna konferencija i sajam kao tradicionalni događaji za mlade preduzetnike	IO (2017.god.): Vrijednost 2020: 1 sajam, 1 konferencija Vrijednost 2021: 1 sajam, 1 konferencija Vrijednost 2022: 1 nacionalni 1 regionalni sajam, 1 nacionalna 1 regionalna konferencija	1 regionalni i 1 nacionalni sajam, 40 učesnika, preko 20000 posjetilaca. Napomena: konferencije nisu održane zbog nedostatka sredstava.	UMPCG	IVQ 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		20000	Donatorska sredstva	7000	1000		3000	1000	9000	

II STRATEŠKI CILJ 2 -JAČANJE KONKURENTNOST MMSP																
Indikatori učinka				Početna vrijednost (2017. god.)					Vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2020. godina)			Vrijednost 2022.godine				
Priroda konkurentske prednosti -Izvjestaj o globalnoj konkurentnosti				69.pozicija					Ne prati se. Prati se stub 7: Tržište proizvođača 42. pozicija			n/a				
Stub 12: Inovacije -Izvjestaj o globalnoj konkurentnosti				61. pozicija					Prati se stub 12: Sposobnost za inovacije - 69. pozicija			n/a				
2.1. Operativni cilj 1. Jačanje unutrašnjih performansi preduzeća																
2.1.1. Mjera 1. Podrška razvoju usluga i obezbjeđenje savjetodavne podrške za MMSP																
2.1.1.1	Obezbeđen je savjetodavne podrške MMSP kroz aktivnosti EEN mreže	IO (2017.god.): br. MSP kojima je pružena podrška: 250 Vrijednost 2020: br. MSP kojima je pružena podrška: 395 Vrijednost 2021: br. MSP kojima je pružena podrška: 400 Vrijednost 2022: br. MSP kojima je pružena podrška: 450	br. MSP kojima je pružena podrška: 400	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja-MER) (koordinator EEN mreže), i partneri Konzorcijuma (Mašinski fakultet UCG, Privredna komora CG, Biznis start up centar Bar)	IQ 2021 (Radni program 2021)	IVQ 2022 (Novi Radni program 2022-2025)	1.Kontinuirana aktivnost;	5,000.00 €	Budžet EEN projekta (EU sredstva)				5,000.00			Aktivnost će se nastaviti i intenzivirati u narednom periodu.

2.1.1.2.	Sprovođenje programa mentoringa za preduzetnike i MMSP	Broj preduzeca korisnika mentoring usluga IO (2017.god.): 15 korisnika Vrijednost 2020: 12 korisnika Vrijednost 2021: 15 korisnika Vrijednost 2022: 15 korisnika	22 korisnika mentoring usluga	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	III Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;	35000	Budžetska sredstva	12519.51						
2.1.1.3.	Sprovođenje programa preduzetništva (organizacija obuka za početnike u biznisu i tehnička podrška za izradu biznis planova)	Broj korisnika koji su prošli obuku IO (2017.god.): 20 korisnika Vrijednost 2020: 20 korisnika Vrijednost 2021: 20 korisnika Vrijednost 2022: 20 korisnika	7 korisnika	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	III Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;	15000	Budžetska sredstva	17,682.23						

2.1.1.4.	Organizacija promotivnih aktivnosti koje se odnose na promociju preduzetništva i različitih programa podrške MSPP (Globalna nedelja preduzetništva, Biznis karavan, Poreski karavan, i sl.)	Vrijednost 2017. - Održan Poreski karavan u svim opštinama u kojima Uprava prihoda i carina ima područne jedinice i koje su prepoznate kao turističke destinacije Vrijednost 2021: Zbog epidemiološke situacije tokom prvog i drugog kvartala 2021. godine nije bilo moguće organizovati Poreski karavan. Imajući u vidu projekat elektronske fiskalizacije koji je najaktuelnija tema komunikacije sa privrednicima, održan veliki broj online događaja u saradnji sa Privrednom komorom,	Vrijednost 2022: Poreski karavan održan tokom maja i juna 2022. godinu, a tokom ove aktivnosti održane su tribine u više gradova na teritoriji cijele Crne Gore, na kojima su kroz interaktivnu diskusiju i prezentacije poreskim obveznicima delegirani službenici Sektora za usluge i registraciju, Sektora za operativu u oblasti inspekcijuskog nadzora i Odsjeka za elektronsku fiskalizaciju približili teme iz poreske oblasti, sa posebnim fokusom na pripremama za ljetnju turističku sezonu kod lica koja se bave preduzetništvom, otpočinjanjem malih biznisa i sezonskim djelatnostima, kao i na postupcima fiskalizacije kod fizičkih lica koja ostvaruju prihode od imovine. Aktivnost je planirana i za 2023. godinu, a osnovne teme tribina biće definisane s početkom drugog kvartala 2023. godine, tokom kojeg će aktivnost biti realizovana, u zavisnosti od predmeta interesovanja poreskih obveznika i ključnih novosti u poreskim propisima i postupcima koje treba implementirati u praksi.	UPiC	I 202 1	IV 202 2	1.Kontinuirana aktivnost;	Redovna sredstva Uprave prihoda i carina	Nacionalni budžet										
----------	---	---	---	------	---------------	----------------	---------------------------	--	-------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		Unijom poslodavaca i institutima računovođa i revizora Vrijednost 2022: Imajući u vidu efekte prethodno održanih karavana, planirano uspostavljanje navedene prakse ponovo, ukoliko uslovi pandemije Covid 19 to dozvole.														
2.1.1.5.	Organizacija programa obuka i savjetodavne podrške za MMSP i preduzetnike	IO (2017.god.): / Vrijednost 2020: 2 obuke za 60 učesnika Vrijednost 2021: 6 obuka za 180 učesnika Vrijednost 2022: 6 obuka za 180 učesnika	UPCG je kroz projekat "Mlade žene preduzetnice" realizovala tri ciklusa petodnevne preduzetničke obuke, po ILO programu edukacije "GET Ahead", i to u Podgorici, Kotoru i Nikšiću, za 46 učesnica (ukupno: 15 dana obuke). Kroz projekat je realizovana i mentorska podrška, a UPCG je zaključila i 6 ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava (grant) za podršku razvoju ženskog preduzetništva (7 preduzetnica). Takođe, UPCG je organizovala više tematskih događaja (obuke, savjetovanja) na kojima je učestvovalo oko 150 privrednika	UPCG	I Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		3,000.00 €	UPCG budžet					Projekat: 29.870,00 € (+ grant podrška: 20.000,00 €)	1000
2.1.1.6.	Sprovođenje programa obuka za MMSP u oblasti jačanja konkurentnosti u	IO (2017.god.): / Vrijednost 2020: / Vrijednost 2021: Realizovane	Realizovane 4 obuke, za 39 učesnika/ce	UPCG	III Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		19,500.00 €	IPA			23.200,00€			

	turističkoj djelatnosti (u okviru projekta centrikomNET „Povećanje konkurentnosti transnacionalnih centara poslovnih kompetencija i mreža“ koji se realizuje u okviru INTERREG IPA CBC Hrvatska-Bosna i Hercegovina -Crna Gora 2014-2020)	3 obuke za 45 učesnika Vrijednost 2022: Realizovane 3 obuke za 45 učesnika														
2.1.1.7	Advice for Small Business - Savjetodavna podrška u oblastima: strategija, marketing, IT, organizacija, operativa, standardi kvaliteta, inženjerska rješenja, zaštita životne sredine, energetska efikasnost i finansijski menadžment	IO (2017.god.): 40 projekata/pr eduzeca Vrijednost 2020: 105 projekata/pr eduzeca Vrijednost 2021: 35 projekata/pr eduzeca Vrijednost 2022: 175 projekata	181	EBRD	IQ 2021	IV Q 2022	1. Kontinuirana aktivnost	IV 2023	240000	EU WB EDIF; EU IPA Montenegro, Svedska, Luksenburg		2021: 93297; 2022: 174370 eur	2021: 107695; 2022: 138576 EUR	2021: : 105404; 2022: : 69007 EUR	2021: 188943 EUR; 2022: 313692 EUR	

2.1.1.8.	Advice for Small Business - Obuke za MSP u razlicitim oblastima: finansijsko upravljanje, trening za preduzetnike, povecanje izvoznih kapaciteta MSP, radionice za hotelijere	IO (2017.god.): 2 obuke Vrijednost 2020: 4 obuka Vrijednost 2021: 4 Vrijednost 2022: 10 Obuka	31	EBRD	IQ 2021	IV Q 2022	1. Kontinuirana aktivnost	IV 2023	40000	EU WB EDIF; EU IPA Montenegro, Svedska, Luksenburg			2021: 12595 EUR; 2022: 20725 EUR	2022: 7389.5 EUR	2021 : 4800 eur; 2022 :4329 EUR		
2.1.1.9.	Kontinuirana podrška za zainteresovane početnike u biznisu koju inicira Glavni Grad	IO (2017.god.): 1: savjetovanje i mentoring za žene i mlade u Podgorici (oko 80 korisnika/ca) Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 1 učešće u Savjetu Glavnog grada Vrijednost 2022: 2 organizovanje setova radionica za direktnu podršku	Biznis savjetovanište za žene i mlade u Glavnom gradu realizovano je i tokom 2022. godine. U rad savjetovaništa uključena je i Unija mladih preduzetnika u 2022. godini.	APŽ	IQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost		7200	Donatorska sredstva					0		

2.1.1.1.0	Konsultacije sa mladim preduzetnicima i preduzetnicima u cilju poboljšanja poslovanja	IO (2017.god.): Vrijednost 2020: Konsultacije obavljene sa 86 mladih Vrijednost 2021: konsultacije obavljene sa 66 mladih Vrijednost 2022: Konsultacije obavljene sa 100 mladih	154 obavljene konsultacije sa mladima.	UMPCG	IQ 2021	IVQ 2022	2. Realizovana aktivnost;		0.00 €							3500	
2.1.2.	Mjera 2. Promocija uvođenja i primjene standarda u poslovanju i šema kvaliteta i obezbjeđivanje informacija MMSP o procesu standardizacije i akreditacije																
2.1.2.1.	Advice for Small Business - implementacija I priprema dokumentacija za uvođenje standarda u MSP	IO (2017.god.): 10 projekata Vrijednost 2020: 22 projekata Vrijednost 2021: 8 projekata Vrijednost 2022: 35 projekata	39	EBRD	IQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost	IV 2023	35000	EU WB EDIF; EU IPA Montenegro, Švedska, Luksenburg			2021: 31976 EUR; 2022: 37414 EUR	2021: 9261 EUR;	2021: 3840 EUR; 2022: 6720 EUR	2021: 22073 EUR; 2022: 30377 EUR	
2.1.2.2.	Promocija standardizacije i standarda u cilju povećanja primjene u praksi	IO (2017.god.): 1 okrugli sto (30 učesnika); 1 seminar (100 učesnika) Vrijednost 2020 (uzeti su u obzir događaji u periodu 2018-2020) : tri konferencije (350	(IO 2022.god) Tokom 2022. godine ISME je realizovao četiri edukativne obuke (120 učesnika); jedan webinar (53 učesnika); jedan seminar (25 učesnika). Sve ove aktivnosti ISME je realizovao u sklopu svojih redovnih aktivnosti.	ISME	IQ 2021	IVQ 2022	2. Realizovana aktivnost;		Nijesu predviđena posebna sredstva (redovna aktivnost)	Budžet Crne Gore	0						

		učesnika); tri okrugla stola (više od 100 učesnika); dva seminara (50 učesnika); 1 vebinar (20 učesnika) Vrijednost 2021: 1 konferencija, dva okrugla stola, 4 vebinara Vrijednost 2022: dvije konferencije, dva okrugla stola, tri seminara													
2.1.2.3.	Promocija značaja uvođenja međunarodnih standarda kvaliteta i semina kvaliteta i akreditacije	IO (2017.god.): Održana jedna obuka i 1 okrugli sto sa ukupno 40 učesnika; Vrijednost 2020: Održana jedna obuka i 1 okrugli sto sa ukupno 17 učesnika; Vrijednost 2021: Održana jedna obuka i 1 okrugli sto sa ukupno 40 učesnika; Vrijednost 2022:Održana jedna obuka i 2 okrugla stola	Održana jedna prezentacija i 1 okrugli sto sa ukupno 60 učesnika;	PKCG	I Q 2021	IVQ 2022	2.Realizovana aktivnost;		800€	Budžet PKCG					800

		sa ukupno 80 učesnika																
2.1.3.	Mjera 3. Jačanje aktivnosti na promociji primjene prava intelektualne svojine																	
2.1.3.1.	Organizovanje događaja za promociju prava intelektualne svojine za MMSP	IO (2017.god.): 2 Seminara Vrijednost 2020: 2 Zajedničke akcije u okviru Radne grupe za organizovanje i sprovođenje zajedničkih akcija usmjerenih na sprječavanje i suzbijanje vršenja povreda prava intelektualne svojine Vrijednost 2021:2 Zajedničke akcije Vrijednost 2022: 4 Događaja	Organizovana 1 zajednička akcija u okviru Radne grupe za organizovanje i sprovođenje zajedničkih akcija usmjerenih na sprječavanje i suzbijanje vršenja povreda prava intelektualne svojine.	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER) u saradnji sa partnerskim institucijama: PKCG, UPIĆ, UIP-TA i Uprava policije	IQ 2021	IVQ 2022	2. Realizovana aktivnost;	IV Q 2023	Za zajedničke akcije nisu potrebna sredstva. Aktivnosti koje se realizuju sa strane partnerima (WIPO, EPO, EUIPO) se finansiraju iz njihovih sredstava	Aktivnosti koje se realizuju sa stranim partnerima (WIPO, EPO, EUIPO) se finansiraju iz njihovih sredstava								
		IO (2017.god.): 1 seminar, sa 30 učesnika; Vrijednost 2020: 2 seminara, po 40 učesnika; Vrijednost 2021. 2 seminara, po 40 učesnika; Vrijednost 2022: 2	Održana jedan seminar sa ukupno 20 učesnika;	PKCG	IQ 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		400	Budžet PKCG							400	I u 2023.godini organizovane se događaji za promociju prava intelektualne svojine za MMSP.

		seminara, po 40 učesnika															
2.1.3.2.	Preddijagno stika MMSP	IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: n/a Vrijednost 2021: 2 Preddijagnos tike u oblasti prava intelektualne svojine za MMSP Vrijednost 2022: 4 Preddijagnos tike u oblasti prava intelektualne svojine za MMSP	Aktivnost nije realizovana	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Minisatrstvo ekonomskog razvoja - MER)	IIIQ 2021	IVQ 2022	3. Nije realizovana	IV Q 2023	Nijesu potrebna sredstva								
2.1.4.	Mjera 4. Jačanje kapaciteta za ulaganje u alternativne izvore finansiranja -investiciona spremnost																
2.1.4.1.	Definisanje programa investicione spremnostil nvestment Readiness Programme – Unaprjeđenj e sposobnosti najperspekti vnijih startup kompanija i inovativnih MMSP da promovišu i predlažu svoje poslovne poduhvata i pregovaraju	IO (2017.god.): Procenat pripremljeno sti programa investicione spremnosti: 0% Vrijednost 2020: 50% Vrijednost 2022: 100%	100%	IRF, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Minisatrstvo ekonomskog razvoja - MER)	IQ 2021	IVQ 2021	2. Realiz ovana aktivn ost;	N/A	/	IPA 2016 projekat Unapred enje dostupn osti finansijs kih sredstav a privatno m sektoru u cilju jačanja konkuret nosti i inovativ nosti.							

	sa investitorima o ulaganju u startup sa najperspektivnijim startup-ovima Crne Gore																
2.1.4.2.	Edukacija žena i mladih u biznisu o mogućnosti korišćenja alternativnih izvora finansiranja biznisa i investirane	IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: Prikupljanje informacija o mogućnosti ma i potrebama na nacionalnom nivou Vrijednost 2022: dva seta radionica za preduzetnice	Prikupljene informacije o mogućnostima finansiranja ženskog preduzetništva i prezentirane na portalu www.zenskibiznis.me , nakon toga informacije o dostupnim programima prezentirane članicama APŽ. Kroz projekat Žene u socijalnom preduzetništvu, Balkan Women Coalition Vol. II. U projekat uključeno preko 50 korisnica iz Crne Gore, koje su prošle kroz edukaciju i kojima je omogućeno predstavljanje putem platforme.	APŽ	IQ 2022	II Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		7000	Donotarska sredstva						7000	
2.1.5.	Mjera 5. Kontinuirana edukacija i osposobljavanje MMSP za učešće u postupcima javnih nabavki																
2.1.5.1.	Edukativni program za MSP sa ciljem podsticaja za uključivanje u postupke javnih nabavki posebno jednostavnih nabavki	IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 8 Vrijednost 2022: 4	Aktivnost nije realizovana.	Ministarstvo finansija (prethodno Ministarstvo finansija i socijalnog staranja MFSS - Direktorat za politiku javnih nabavki)/MERT	IQ 2022	IVQ 2022	3. Nije realizovana aktivnost;		2000	Budžet Ministarstva finansija i socijalnog staranja	0						
2.1.6.	Mjera 6. Unapređenje korišćenja raspoloživih finansijskih instrumenata u okviru EU programa (COSME, HORIZON, IPA, FP9, EASI, WB EDIF, itd)																

2.1.6.1.	Učešće CG u programu COSME/SMP (2021-2027)	IO (2017.god.): br. potpisanih sporazuma: 1 Vrijednost 2020: br. potpisanih sporazuma: 1 Vrijednost 2021: br. potpisanih sporazuma: 1 Vrijednost 2022: br. potpisanih sporazuma: 1	br. potpisanih sporazuma: 0	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Minisatrstvo ekonomskog razvoja - MER)	IQ 2021	IV Q 2022	3. Nije realizovana aktivnost;	80,40 7.00 €	Budžet CG (planirana godišnja kotizacija za 2021. Pregovori ubrzo počinju, i definišaće se tačan iznos)							Testt Sporazuma usaglašeni između CG i EK. Sredstva kotizacije obezbijena budžetom MERT-a za 2023. godinu
2.1.6.2.	Korišćenje instrumenta WB EDIF/ENIF fonda	IO (2017.god.): Broj preduzeća korisnika ENIF fonda za inovativna MSP 2017: 1 preduzeće finansirano kroz vlasnički kapital od strane ENIF fonda/Promocija instrumenta ulaganja u vlasnički kapital: organizovan jedan događaj; Vrijednost 2020: 0 preduzeća (kumulativno 2017-2020. finansirana 2 preduzeća, iznos	Vrijednost 2022: 0 (Prvi segment finansiranja start up preduzeća u okviru ENIF fonda je završen zaključno sa 2020. godinom, u skladu sa sporazumom. U 2022. godini IRFCG je isplaćivao tranše za prethodno ugovorene investicije i nije bilo investiranja u nove start up projekte). 1 investicija „venture kapital“ u start up kompaniju „Uhura Solutions“	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)/IRFCG	IQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost	18,00 0	Javni sektor (IRFCG)	8.687 ,44			60,0 00.0 0 €			Dalja ulaganja u nova start up preduzeća zavisice od produžetka projekta i eventualnog potpisivanja novog sporazuma.

		finansijske podrške 430.000€)/U češće u promociji instrumenta ENIF fonda za inovativna preduzeća u okviru IPA BESME događaja "Finansiranje MSP" u oktobru 2020.godine Vrijednost 2021: 1 preduzeće/pr omocija u okviru jednog događaja Vrijednost 2022: 1 preduzeće/pr omocija u okviru 1 događaja														
2.1.6.3	Implementacija Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2018-2020 (IPARD II Program)	IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 18 isplaćenih projekata Vrijednost 2022: 50 isplaćenih projekata	38 isplaćenih projekata	MPŠV	IQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost	IV 2023	4.14 miliona	IPA- 75% Nacionalni dio 25%	Ukupno: 3,122,191.24 EUR 2022: 1,469,605.98 EUR	Ukupno: 9,366,573.73 EUR 2022: 4,408,817.93 EUR			Ukupno: 16,369,703.86 EUR 2022: 8,999,138.35 EUR	Kad je u pitanju IPARD II program, zaključno sa 2022. godinom, podržano je 71 preduzeće, ukupnog iznosa investicija

																28,858,468.83 EUR, odnosno , isplaćena podrška u iznosu od 12,488,764.97 EUR. U 2022. godini, podržano je 38 preduzeća, ukupnog iznosa investicija od 14,877,562.26 EUR, odnosno , isplaćena podrška u iznosu od 5,878,423.91 EUR.
2.1.6.4.	Promocija i mogućnosti učešća u EU programu: COSME/SMP	IO (2017.god.): br. promotivnih događaja: 2 Vrijednost 2020: br. promotivnih događaja: 2 Vrijednost 2021: br.	br. promotivnih događaja: 2	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Minisarstvo ekonomskog razvoja - MER)	2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost		3,000.00 €	Budžet EEN projekta (EU sredstva)				3.000.00		Aktivnost će biti nastavljena i intenzivirana u narednom periodu.

		promotivnih događaja:2 Vrijednost 2022: br. promotivnih događaja:5															
2.1.6.5.	Izrada prijedloga projekata za finansiranje iz dostupnih međunarodnih fondova od strane poslodavačkih udruženja i edukacija zainteresovanih preduzetnika za apliciranje kod odgovarajućih fondova	IO (2017.god.):0 Vrijednost 2020: Izrada 1 prijedloga projekta za finansiranje Vrijednost 2021: Izrada 4 prijedloga projekta za finansiranje Vrijednost 2022: n/a	Realizacija projektne kampanje uticala je na podizanje svijesti o uspješnim ženama i promociji ženskom preduzetništvu. Projektom je bilo obuhvaćeno stanovništvo 6 gradova, u kojima su distribuirani leafleti i poster. Aplicirali kod MLJMP, koje je podržalo projekat „Rušimo predrasude o uspješnim i poslovnim ženama“ koji je realizovala APŽ.	APŽ	IIQ 2022	II Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		7000	Donatorska sredstva (budžet MLJMP)						12400	
2.2.	Operativni cilj 2. Unapređenje inovativnosti MMSP																
2.2.1	Mjera 1. Unapređenje infrastrukture za podršku inovacijama i tehnološkom razvoju																
2.2.1.1.	Razvoj Naučno-tehnološkog parka Crne Gore u Podgorici	Broj projekata u kojima učestvuje NTP IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 4 Vrijednost 2021: 5 Vrijednost 2022: 6 Broj uspostavljenih formalnih partnerstava (ugovori, memorandu	Broj projekata u kojima učestvuje NTP Ostvarena vrijednost 2022: 5 Broj uspostavljenih formalnih partnerstava (ugovori, memorandumi) Ostvarena vrijednost 2022: 6	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Minisatrstvo ekonomskog razvoja - MER)UJR; NTP	IQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost;	Završetak radova na adaptaciji i rekonstrukciji objekata u kojima treba da bude smješten NTP CG očekuje se do kraja	4,060,000.00	Budžet: 120,000.00; Kapitalni budžet: 4,060,000.00	100.000,00 + Kapitalni budžet: 4.254.665,24						

		mi) IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 3 Vrijednost 2021: 4 Vrijednost 2022: 6						2023. godine.								
2.2.1.2.	Unapređene programskih i projektnih aktivnosti IPC Tehnopolis u Nikšiću	Broj razvijenih programa podrške za aplikante IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 2 Vrijednost 2021: 5 Vrijednost 2022: 5 Broj polaznika programa podrške IO (2017.god.): N/A Vrijednost 2020: 60 Vrijednost 2021: 100 Vrijednost 2022: 100 Broj mentorskih sesija za stanare i polaznike programa podrške IO (2017.god.): N/A	Broj razvijenih programa podrške Ostvarena vrijednost: 12 Broj polaznika programa podrške Ostvarena vrijednost 2022: 145 Broj mentorskih sesija za stanare i polaznike programa podrške Ostvarena vrijednost: 130 Broj podržanih inovatora Ostvarena vrijednost: 6 Broj podržanih poljoprivrednih proizvođača Ostvarena vrijednost: 117 Broj održanih događaja Ostvarena vrijednost u 2022: 180	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)); IPC Tehnopolis Nikšić	IVQ 202 1	IVQ 202 2	2.Reali zovan a aktivn ost;		690,0 00.00	Budžet: 180,000. 00; EU i donators ka sredstva: 1,400,00 0.00	290.0 00,00					950. 000, 00

		<p>Vrijednost 2020: 20 Vrijednost 2021: 30 Vrijednost 2022: 50 Broj podržanih inovatora IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 2 Vrijednost 2021: 4 Vrijednost 2022: 5 Broj podržanih poljoprivred nih proizvođača IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 25 Vrijednost 2021: 70 Vrijednost 2022: 80 Broj održanih događaja IO (2017.god.): 100 Vrijednost 2020: 61 Vrijednost 2021: 111 Vrijednost 2022: 100</p>										
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	Uspostavljanje Fonda za inovacije Crne Gore	Usvojena osnivačka akta za Fond IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: Usvojena Odluka o obrazovanju Fonda za inovacije Crne Gore; Usvojen Statut Fonda; Imenovan Odbor direktora; Usvojen Program rada Fonda; Usvojen Akt o sistematizaciji Fonda Vrijednost 2022: kao 2021 Broj razvijenih programa podrške IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 0 Vrijednost 2022: 4	Usvojena osnivačka akta za Fond Ostvarena vrijednost 2022: Sva neophodna dokumentacija usvojena u 2021. godini Broj razvijenih programa podrške Ostvarena vrijednost 2022: 4	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno- Minisatrstvo ekonomskog razvoja - MER); FZI - Fond za inovacije Crne Gore	IVQ 2021	IVQ 2022	2.Realizovan a aktivnost;		100,00.00	Budžet: 200,000.00	230.00,00						
--	---	---	---	---	----------	----------	---------------------------	--	-----------	--------------------	-----------	--	--	--	--	--	--

2.2.1.3.	Advice for Small Business - podrška tehnološkim centrima i inkubatorima	Broj podržanih projekata: IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 1 projekt Vrijednost 2022: do 3 projekta	2 projekta	EBRD	IQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost	IV 2023	12000	Luksenburg/SBIF					2021: 8000 EUR	2021: 608 EUR
2.2.2.	Mjera 2. Unapređenje podrške za inovativna preduzeća i jačanje njihovog potencijala za inovacije															
2.2.2.1	Realizacija Kolaborativnog programa za inovacije 2019-2024	Broj podržanih inovativnih projekata IO (2017.god.): 5 Vrijednost 2020: 23 Vrijednost 2021: 23 Vrijednost 2022: 30	Broj podržanih inovativnih projekata Ostvarena vrijednost 2022: 23	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno - Minisatrstvo ekonomskog razvoja - MER); FZI-Fond za inovacije	IQ 2021	IVQ 2022	2.Realizovana aktivnost;		300,000.00	Budžet: 600,000.00	193.452,87					163.196,96
2.2.2.2.	Realizacija Programa za inovacije 2021-2024	Broj podržanih projekata IO (2017.god.): Vrijednost 2020: Vrijednost 2021: 20 Vrijednost 2022: 25	Broj podržanih projekata Ostvarena vrijednost 2022: 49	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno - Minisatrstvo ekonomskog razvoja - MER); FZI-Fond za inovacije	IVQ 2021	IVQ 2022	2.Realizovana aktivnost;		1,000,000.00	Budžet: 1,200,000.00	951.622,81					1.163.828,26

2.2.2.3.	Grant šema Povezana inovativna Crna Gora	IO (2017.god.): Vrijednost 2020: Vrijednost 2021: Vrijednost 2022:	Realizovana je prva faza poziva za dostavljanje sažetaka projekata u okviru Grant šeme koja je preimenovana "Podrška u sprovođenju S3 projekata", a koja se finansira u okviru Godišnjeg akcijskog programa IPA 2020. Poziv je objavljen 16.12.2022., dok se početak projekata očekuje se u III kvartalu 2023.	Ministarstvo finansija (prethodno Ministarstvo finansija i socijalnog staranja MFSS - CFCU); Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja MER)	I Q 202 2	IVQ 202 2	1.Kontinuirana aktivnost;		720,000.00	IPA				0			
2.2.2.4.	Podrška razvoju strateškog prioriteta S3 - ICT	Porast broja zaposlenih u članicama klastera IO (2017.god.): 157 Vrijednost 2020: 297 Vrijednost 2021: 396 Vrijednost 2022: 515 Broj akreditovanih programa obrazovanje cjeloživotnog učenja u IT-u IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 2 Vrijednost 2021: 2 Vrijednost 2022: 5 Broj članica klastera	Porast broja zaposlenih u članicama klastera Vrijednost 2022: 700 Broj akreditovanih programa obrazovanje cjeloživotnog učenja u IT-u Vrijednost 2022: 16 Broj članica klastera Vrijednost 2022: 31	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER); ICT klaster	IIIQ 202 1	IVQ 202 2	2.Realizovana aktivnost;		300,000.00	Budžet	349.165,82				3.060,00	166.466,25	

		IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 11 Vrijednost 2022: 20															
2.2.2.5.	Realizacija poziva za strateško partnerstvo u sprovođenju predakceleracijskog programa (2019-2020)	Broj podržanih programa IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 2 Vrijednost 2021: 3 Broj podržanih timova IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 31 Vrijednost 2021: 73 Vrijednost 2022: 30	Broj podržanih programa Vrijednost 2022: 3 Broj podržanih timova Vrijednost 2022: 17	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja MER)	IQ 202 1	IVQ 202 2	2.Realizovan a aktivnost;		30,00 0.00	Budžet	10.86 0,00					48.3 92,4 0	
2.2.3.	Mjera 3. Pružanje podrške za bolje korišćenje sredstava iz EU programa za istraživanje, razvoj i inovacije																

2.2.3.1.	Jačanje kapaciteta MMSP-a za korišćenje EU fondova iz oblasti istraživanja, razvoja i inovacija posredstvom IPA projekta - Tehnička podrška za sprovođenje Strategije pametne specijalizacije	Broj podržanih preduzeća: IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 0 Vrijednost 2022: 10	Broj podržanih preduzeća: Vrijednost 2022: 50, TASI33 projekat je počeo sa realizacijom u januaru 2022. godine i trajeće do oktobra 2023. godine.	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja MER)	IQ 2022.	IV Q 2022	1.Kontinuirana aktivnost;	III kvartal 2023	40,00 0.00 €	EU IPA (90%) Nacionalno kofinansiranje (10%) EU IPA 2020 Tehnička podrška za sprovođenje Strategije pametne specijalizacije.				106.000,00		
2.2.3.2.	Podrška učešću u programu EUREKA (izdvojeno iz Programa za inovacije 2021-2024)	Broj podržanih tekućih projekata IO (2017.god.) 2 Vrijednost 2020: 8 Vrijednost 2021: 9 Vrijednost 2022: 8	Vrijednost 2022: 8	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja MER)	IQ 2021	IV Q 2022	2.Realizovana aktivnost;		120,000.00	Budžet	37.513,14				111.515,38	
2.2.4.	Mjera 4. Jačanje svijesti MMSP o značaju inovacija															
2.2.4.1.	Organizovane obuke, treninga, seminara, radionice koje se odnose na temu inovacija	Broj organizovanih događaja IO (2017.god.): 88 Vrijednost 2020: 175 Vrijednost 2021: 100 Vrijednost 2022: 100	Broj organizovanih događaja: Vrijednost 2022: 317	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja MER) u saradnji sa partnerima (NTP, Tehnopolis, Fond za inovacije, NVO)	IQ 2022	IV Q 2022	2.Realizovana aktivnost;		Tekuća sredstva	Budžet	20.000,00				156.661,64	13.144,09

2.2.4.2.	Organizovan je program edukacije MMSP o primjeni inovativnih rješenja u biznisu	IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 0 Vrijednost 2022: 30 preduzetnica	Aktivnost nije realizovana uslijed nedostatka kapaciteta i finansijskih sredstava.	APŽ	IQ 2022	IV Q 2022	3. Nije realizovana aktivnost;		7000	Donatorska sredstva					0		
2.3.	Operativni cilj 3. Digitalna transformacija biznisa																
2.3.1.	Mjera 1. Promocija i obezbjeđenje savjetodavne podrške za unapređenje biznisa primjenom digitalizacije																
2.3.1.1.	Advice for Small Business - podrška MSP da implementiraju softverska rjesenja I e-commerce platforme	IO (2017.god.): 21 projekat Vrijednost 2020: 31 projekat Vrijednost 2021: 10 projekata/pr eduzeca Vrijednost 2022: 50 projekata	58 projekata	EBRD	IQ 2022 1	IV Q 2022 2	1. Kontinuirana aktivnost	IV 2023	15000 0	EU WB EDIF; EU IPA Montenegro, Svedska, Luksenburg			2021: 39026 EUR; 2022: 77414 EUR	2021: 14462 EUR; 2022: 51754 EUR	2021: 58112 EUR; 2022: 32297 EUR	2021: 74494 EUR; 2022: 170055 EUR	
2.3.1.2.	Promocija vrijednosti uvođenja digitalizacije u MMSP	IO (2017.god.): ne Vrijednost 2020: Organizovan e 2 radionice o digitalnom poslovanju; Vrijednost 2021: Organizovan e 2 radionice o digitalnom poslovanju; Vrijednost 2022: Organizovan e minimum 2 radionice o digitalnom poslovanju.	Organizovano 9 digitalnih dana /150, 2 konferencije/376 , 2 okrugla stola/ 51 i 1 radionica/5 učesnika.	PKCG	IQ 2022 1	IV Q 2022 2	2.Realizovana aktivnost;		600	Budžet PKCG						3600	Tokom 2023. očekuje se početak realizacije projekta Moja eKomora.

		Vrijednost 2021: Organizovan 1 događaj Vrijednost 2022: Organizovan 1 događaj	UPCG je bila poslovni partner HGK - Županijske komore Otočac u organizaciji 7. Međunarodne konferencije "Žene i točka" koja je održana u hibridnom formatu (2.12.2022., Hrvatska). Takođe, članica Odbora UPCG za digitalnu transformaciju je bila panelistkinja sesije "Digitalna transformacija ženskog biznisa - navigacija novim poslovnim poljima"	UPCG	IV Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		0	UPCG						0
		IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 0 Vrijednost 2022: 25 preduzetnica	Održano više edukativnih događaja o važnosti digitalizacije poslovanja. Prezentirana Programska linija za unaprjeđenje digitalizacije koju sprovodi MERT među članicama APŽ kao i platforma www.zenskibiznis.me i mogućnosti koje nudi za unaprjeđenje poslovanja.	APŽ	IV Q 2022	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		4000	Donacije					4000	
2.3.2.	Mjera 2. Promocija primjene e-commerce u poslovanju MMSP															
2.3.2.1.	Sprovođenje istraživanja o preduzecima koja koriste e-commerce u poslovanju	IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: PKCG - Anketirano 500 preduzeća na temu digitalizacije (stepen korišćenja ICT); Vrijednost 2021: Anketirano 500 preduzeća na temu digitalizacije (stepen korišćenja ICT); Vrijednost	Anketirano 100 preduzeća na temu digitalizacije i donijete preporuke (stepen korišćenja ICT)	PKCG	IQ 2021	IVQ 2021	1. Kontinuirana aktivnost	IV 2023	0	Redovna sredstva PKCG						PKCG će i u 2023.godini nastaviti sa istraživanjima o digitalnoj transformaciji MMSP i stepenu korišćenja ICT.

		2022: Anketirano 1000 preduzeća na temu digitalizacije (stepen korišćenja ICT);																
2.4.	Operativni cilj 4.Razvoj zelene ekonomije																	
2.4.1.	Mjera 1. Promocija zelenog poslovanja																	
2.4.1.1.	Formirana Radna grupa za promociju i identifikaciju projekata iz oblasti zelene ekonomije u okviru Savjeta za konkurentno st	Broj održanih sastanaka radne grupe/ broj pokrenutih inicijativa IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: n/a Vrijednost 2021: održana minimum 5 sastanka/ pokrenuta 1 inicijativa za oblast MMSP Vrijednost 2022: održano minimum 5 sastanaka/ pokrenuta 1 inicijativa za oblast MMSP	Održano 5 sastanaka Pokrenuto inicijativa saradnje sa IRF-om na unapređenju implementacije Programske linije za posdticaj cirkularne ekonomije za 2022. godinu.	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER) i partnerske institucije	IQ 202 1	IVQ 202 2	2.Realizovan a aktivnost;		0	redovne aktivnosti								

2.4.1.2.	Organizacija promotivnih događaja u cilju promocije zelene ekonomije	Broj organizovanih događaja: IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 3 dogadjaja; Vrijednost 2021: 3 dogadjaja; Vrijednost 2022: 5 dogadjaja	Organiovano 10 događaja	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER) u saradnji sa partnerskim institucijama	II Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		0	redovne aktivnosti									
2.4.2.	Mjera 2. Unapređenje energetske efikasnosti u MMSP																		
2.4.2.1.	Uključivanje MSP u realizaciju programa EE	broj uključenih preduzeća u realizaciju programa IO (2017.god.): n/a Vrijednost 2020: 12 Vrijednost 2021: 10 Vrijednost 2022: 10	Broj uključenih preduzeća u realizaciju programa u 2022: 6. Tokom realizacije ove faze programa, partnerske banke su odobrile 107 beskamatnih kredita. Ukupan iznos kamata i naknada koji je pokriven iz Budžeta Crne Gore za implementaciju mjera energetske efikasnosti u okviru programa "Energetski efikasan dom" u 107 domaćinstava je 72046,54 eura.	Ministarstvo kapitalnih investicija (MKI)	IV Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		200,00.00 €	Budžet/bice potrebna pisana saglasnost	72046.54								
2.4.3	Mjera 3. Promocija koncepta društvene odgovornosti																		
2.4.3.1.	Dodjela godišnjih nagrada za društveno odgovorno poslovanje MSP	IO (2017.god.): Dodijeljena nagrada PKCG za društvenu odgovornost; Vrijednost 2020: Dodijeljena nagrada PKCG za društvenu odgovornost; Vrijednost 2021:	Dodijeljena nagrada PKCG za društvenu odgovornost u 2022.godini za Industriju piva i sokova "Trebjesa" iz Nikšića	PKCG	II Q 2021	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;		10,000.00	Budžet PKCG								10000	

		Dodijeljena nagrada PKCG za društvenu odgovornost; Vrijednost 2022: Dodijeljena nagrada PKCG za društvenu odgovornost;															
		Vrijednost 2021: UPCG: Organizovana tradicionalna dodjela „UPCG nagrada za DOP“ za MSP i velika preduzeća Vrijednost 2022: Organizovana dodjela „UPCG nagrada za DOP“	UPCG je 2022. organizovala dva događaja u okviru kojih su MSP i velikim preduzećima dodijeljene „UPCG nagrade za DOP“. Na prvom događaju (17. jun, hotel CUE) dodijeljene su nagrade za 2021.god. a iste je dobilo 8 kompanija. Na drugom događaju (14. decembar, hotel Hilton) dodijeljene su nagrade za 2022.god. – 1 kompanija je dobila Glavnu nagradu, a 7 kompanija je dobilo nagrade u tri različite oblasti.	UPCG	IV Q 2021	IV Q 2022	2.Realizovana aktivnost;		7,500.00	Budžet UPCG(događaj UPCG podržan je od strane ILO)					6000	2500	
III STRATEŠKI CILJ 3 PROMOCIJA MMSP I PREDUZETNIŠTVA, POSLOVNO POVEZIVANJE I LAKŠI PRISTUP NOVIM TRŽIŠTIMA																	
Indikatori učinka				Početna vrijednost (2017. god.)				Vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2020. godina)				Vrijednost 2022.god.					
Veličina tržišta (stub 10), Izvještaj o globalnoj konkurentnosti				128.pozicija				134. pozicija				n/a					
Poslovna sofisticiranost (stub 11), Izvještaj o globalnoj konkurentnosti				101. pozicija				Novi stub 11. Poslovna dinamičnost - 50. pozicija				n/a					
3.1.	Operativni cilj 1. Dalji razvoj postojećih klastera i formiranje novih																
3.1.1.	Mjera 1. Realizacija Programa za unapređenje klastera 2022-2024																
3.1.1.1.	Transformacija postojećih klusterskih inicijativa u nove modele klastera	Broj klastera. IO 2017 - 30 Vrijednost 2020 - 36 Vrijednost 2021 - 36 Vrijednost 2022 - 2 po	Vrijednost 2022: 0 (Aktivnost se nije odvijala planiranom dinamikom u toku 2022.godine već je ista odložena za 2023. godinu).	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER) u	IV Q 2021	IVQ 2022	3. Nije realizovana	Aktivnosti podrške implementaciji klusterskih	0	Dražvni budžet, potencijalno EU fondovi i UNDP	0						Nastava k aktivnosti na kreiranju programskog okvira za

		novom metodu		partnerstvu sa ostalim resorima				aktivno sti su odložene za 2023. godinu u skladu sa potrebom definisanja novog programskog okvira razvoja klastera u skladu sa potrebama tržišta.									razvoj klastera u Crnoj Gori uz angažovanje ekspertske podrške u definisanju i implementaciji klasterских aktivnosti.
3.2.	Operativni cilj 2. Podrška internacionalizaciji MMSP																
3.2.1.	Mjera 1. Obezbeđivanje informativne i edukativne podrške o međunarodnim tržištima																
3.2.1.1.	Poboljšanje izvoznih kapaciteta i vještina malih i srednjih preduzeća kako bi se postigla / unaprijedila spremnost za izvoz i integrisanje u međunarodno tržište	IO - broj preduzeća koja su primila savjetodavnu podršku za oblast izvoza (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 5 ciklusa edukacije/ 21 preduzeće Vrijednost 2022: n/a	0 (usljed vremenske ekstenzije projekta do aprila 2022. godine, planirana vrijednost je ostvarena u IIQ 2022). 8 crnogorskih preduzeća su predstavljena na sajam u Atini; Izradjen je Vodič za izvoz.	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	IQ 2021	IIQ 2022	2.Realizovan a aktivnost;	N/A	n/a	EU IPA (90%) Nacionalno kofinansiranje (10%) EU IPA 2016 Promocija internacionalizacije crnogorske ekonomije sa fokusom na MSP			60.00 0.00				

3.2.1.2.	Organizovan je informativni i edukativnih događaja kroz aktivnosti EEN mreže	IO (2017.god.): br. događaja:11; br. učesnika: 440 Vrijednost 2020: br. događaja:19; br. učesnika: 359 Vrijednost 2021: Vrijednost 2022: br. događaja:20; br. učesnika: 500	br. događaja:20; br. učesnika: 400	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER) (koordinator EEN mreže), i partneri Konzorcijuma	IQ 2021 (Radni program 2020-2021)	IVQ 2022 (Novi Radni program 2022-2025)	1. Kontinuirana aktivnost;	5,000.00 €	Budžet EEN projekta (EU sredstva)				5000		Aktivnost će biti nastavljena i intenzivirana u narednom peirodu.
3.2.1.3.	Organizovan je programa edukacije MMSP o zahtjevima i uslovima za proizvodnju i prodaju određenih proizvoda na međunarodnom tržištu	IO (2017.god.): 9 preduzetnica udruženih u klaster edukovano i povezane sa srodnim biznisima u regionu Vrijednost 2020: 12 preduzetnica dobilo mogućnost predstavljanja na međunarodnom tržištu Vrijednost 2021: 0 Vrijednost 2022: 15 preduzetnica	Aktivnost realizovana kroz projekat BWCO Vol. II Zene u socijalnom preduzetništvu i osnivanje regionalnog udruženja poslovnih žena Balkan Women Coalition.	APŽ	IQ 2022	IV Q 2022	2. Realizovana aktivnost;	8000	Donacije				8000		
3.2.2.	Mjera 2. Jačanje kapaciteta MMSP za unapređenje poslovanja i izvoz - izvozna spremnost														

3.2.2.1	Sprovođenje institucionalne kampanje o značaju vizuelnog identiteta proizvoda za unapređenje plasmana na tržištu	IO (2017.god.): Kampanja "Dobro iz CG" - 15 proizvođača, 2 promotivne aktivnosti, 2 radionice; Vrijednost 2020: PKCG - Kampanja "Dobro iz CG" - 25 proizvođača, 5 promotivnih aktivnosti, 2 radionice; Vrijednost 2021: PKCG - 20 proizvođača, 2 promotivne aktivnosti PKCG; 4 događaja/120 učesnika Vrijednost 2022: PKCG - 20 proizvođača, 2 promotivne aktivnosti PKCG; 4 događaja/120 učesnika	Kampanja "Dobro iz CG" - pravo na označavanje žigom u 2022. imalo je 64 proizvoda iz 16 kompanija, promotivne aktivnosti PKCG; 2 događaja/40 učesnika	PKCG	IQ 2021	IVQ 2022	2.Realiza zovana aktivnost;	36000	Budžet PKCG	80000
---------	--	--	---	------	---------	----------	-----------------------------	-------	-------------	-------

3.2.2.2.	Publikacija "Vodič za izvozno poslovanje"	IO - broj izvozno razvojnih programa - izvozne spremnosti, broj publikacija 2017.god: 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: pripremljena publikacija Vrijednost 2022: 0	1 pripremljena publikacija	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	IQ 2021	IIQ 2022	2.Realizovan a aktivnost;	N/A		donatorska sredstva, EU IPA 2016 Promocija internacionalizacije crnogorske ekonomije sa fokusom na msp			1000				
3.2.2.4.	Advice for Small Business - obuka za MSP	IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 1 obuka Vrijednost 2022: 1 obuka	Aktivnost nije realizovana	EBRD	IQ 2021	IVQ 2022	3.Nije realizovana aktivnost.	IV 2023	0	EU WB EDIF; EU IPA Montenegro							
3.2.3.	Mjera 3. Podrška za nastup na međunarodnim tržištima																
3.2.3.1.	Pružanje partnering usluga kroz aktivnosti EEN mreže	IO (2017.god.): br. pruženih usluga: 44; Vrijednost 2020: br. pruženih usluga: 65; Vrijednost 2021. br. pruženih usluga: 65; Vrijednost 2022: br. pruženih usluga: 70.	br. pruženih usluga: 70;	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER) (koordinator EEN mreže), i partneri Konzorcijuma	2021 (Radni program 2020-2021)	2022 (Novi Radni program 2022-2025)	1. Kontinuirana aktivnost;		1,500.00 €	Budžet EEN projekta (EU sredstva)			1000				Aktivnost se nastavlja i intenzivira u narednom periodu.

3.2.3.2.	Organizacija poslovnih susreta u zemlji i inostranstvu	IO (2017.god.): Organizovan o 10 poslovnih susreta, sa 400 učesnika Vrijednost 2020: PKCG- Organizovan o 3 poslovnih foruma i 1 online forum, sa 90 učesnika; Vrijednost projekcija na kraju 2021. Organizovan o 12 poslovnih susreta, sa 480 učesnika 2022: Organizovan o 12 poslovnih susreta, sa 480 učesnika	Organizovano 9 poslovnih susreta, sa 300 učesnika	PKCG	IQ 2021	IVQ 2022	2. Realizovana aktivnost;		25000	Budžet PKCG						40000	
		IO - broj podržanih preduzeća Vrijednost 2017.god.: 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 10 preduzeća za poslovne susrete Vrijednost 2022: 0	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma u saradnji sa IPC Tehnopolis i Mediteranskim agronomskim institutom-CIHEAM IAMB organizovalo je učešće crnogorskih privrednika na poslovnim susretima koji su se održavali u okviru Nedelje inovacija u poljoprivredi koja se održavala u Bariju, Italija u periodu od 12-16. decembra 2022. godine. Iz crne Gore učestvovalo je 5 preduzeća	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	IQ 2021	IVQ 2022											

3.2.3.3.	Organizacija nacionalnih standova za promociju privrede na međunarodnim sajmovima	IO - broj podržanih preduzeća Vrijednost 2017.god.: 0 Vrijednost 2020: 0 Vrijednost 2021: 10 preduzeća za poslovne susrete/ 10 podržanih preduzeća za nastup na sajmovima; Vrijednost 2022: 0	0 (usljed vremenske ekstenzije projekta do aprila 2022. godine, planirana vrijednost je ostvarena u IQ 2022)	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER)	IQ 2021	II Q 2022	2. Realizovana aktivnost;	N/A	30000	EU IPA 2016 Promocija internacionalizacije crnogorske ekonomije sa fokusom na mala i srednja preduzeća			3000				
		IO (2017.god.): Broj organizacija - 6, Broj učesnika - 120; Vrijednost 2020: PKCG je organizovala posjete na 6 sajмова u Turskoj i predstavljanje na online sajmu Kina; Vrijednost 2021: Broj organizacija - 10, Broj učesnika - 200; Vrijednost 2022: Broj organizacija - 10, Broj učesnika - 200;	Broj organizacija - 12, Broj učesnika - 80;	PKCG	IQ 2021	IVQ 2022	2. Realizovana aktivnost;		60,00 0.00 €	Budžet PKCG						80000	

		IO (2017.god.): 10 dogadjaja Vrijednost 2020: 8 dogadjaja Vrijednost 2021: 20 dogadjaja Vrijednost 2022: 20 dogadjaja	31	MVP	IQ 202 1	IVQ 202 2	2. Realizovana aktivnost;		U sklopu redovnih aktivnosti	Budžet							
3.2.3.4.	Organizovan je učešća MMSP na međunarodnim sajmovima u oblasti domaće radinosti, proizvodnje suvenira, proizvoda od ljekobilja; Organizovan je B2B na regionalnom nivou	IO (2017.god.): 0 Vrijednost 2020: 12 preduzetnica dobilo mogućnost predstavljanja na međunarodnom tržištu Vrijednost 2021: 0 Vrijednost 2022: 15 preduzetnica		APŽ	III Q 202 1	IVQ 202 2	2. Realizovana aktivnost;		16000	Donatorska sredstva						0	
3.2.3.5.	Obezbeđen je savjetodavne podrške za MMSP o neophodnim procedurama za dodjeljivanje NATO skladišnog broja - NSN i NATO entitetskog koda - NCAGE	Broj MMSP koji su upoznati sa procedurama IO (2017.god.): 7 preduzeća Vrijednost 2020: ukupno 45 preduzeća Vrijednost 2021: ukupno 50 preduzeća Vrijednost 2022:		Ministarstvo odbrane	IQ 202 1	IVQ 202 2	2. Realizovana aktivnost;	Na kraju 2022. godine postignuta je ukupna planirana vrijednost. Anulirana je zaostatak iz 2021. godine.	U sklopu redovnih aktivnosti	Redovna budžetska sredstva							

	Indikator rezultata:	ukupno 55 preduzeća															
3.2.3.6.	Informisanje zvaničnika zemlje prijema o problemima koje crnogorska preduzeća imaju prilikom nastupa na stranim tržištima, u cilju otklanjanja tih barijera	IO (2017.god.): / Vrijednost 2020: / Vrijednost 2021: 20 zahtjeva crnogorskih preduzeća za pomoć MVP-a/DKP-a u otklanjanju barijera / prevazilaženj u problema Vrijednost 2022: 20 zahtjeva crnogorskih preduzeća za pomoć MVP-a/DKP-a u otklanjanju barijera / prevazilaženj u problema	2	MVP	IQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost;	MVP će nastaviti sa praćenjem realizacije ove aktivnosti i pružanjem podrške, a stepen realizacije zavisi isključivo od broja podnijenih zahtjeva crnogorskih preduzeća.	U sklopu redovnih aktivnosti	Budžet							

3.2.3.7.	Pružanje pomoći crnogorskim preduzećima prilikom nastupa na međunarodnim tržištima posredstvom crnogorskih DKP-a i mreže počasnih konzula	IO (2017.god.): / Vrijednost 2020: / Vrijednost 2021: 10 preduzeća koja podnesu zahtjev za pružanje pomoći za nastup na međunarodnim tržištima Vrijednost 2022: 10 preduzeća koja podnesu zahtjev za pružanje pomoći za nastup na međunarodnim tržištima	0	MVP	IQ 2021	IVQ 2022	3. Nije realizovana;	MVP će nastaviti sa praćenjem realizacije ove aktivnosti, i sa pružanjem podrške, ali u toku 2022. godine nismo primili zahtjev ove vrste od crnogorskih preduzeća.	U sklopu redovnih aktivnosti	Budžet							
3.2.3.8.	Organizacija /koorganizacija poslovnih susreta u zemlji i inostranstvu kroz aktivnosti EEN mreže	IO (2017.god.): br. b2b događaja: 5; br. sastanaka na b2b: 154; br. sklopljenih sporazuma o saradnji: 8 Vrijednost 2020: br. b2b događaja: 12; br. sastanaka na b2b: 283; br. sklopljenih sporazuma o saradnji: 3 Vrijednost 2021: br. b2b	br. b2b događaja: 12; br. sastanaka na b2b: 200 ; br. sklopljenih sporazuma o saradnji: 2	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja - MER) (koordinator EEN mreže), i partneri Konzorcijuma (Mašinski fakultet UCG, Privredna komora CG, Biznis start up centar Bar)	IQ 2021	IVQ 2022	1.Kontinuirana aktivnost;		15,00 0.00 €	Budžet EEN projekta (EU sredstva)				1500 0			Aktivnost se nastavlja i intenzivira u narednom periodu.

		<p>dogadaja: 12; br. sastanaka na b2b: 160; br. sklopljenih sporazuma o saradnji: 5</p> <p>Vrijednost 2022: br. b2b dogadaja: 12; br. sastanaka na b2b: 200; br. sklopljenih sporazuma o saradnji: 5</p>															
3.2.4.	Mjera 4. Jačanje kapaciteta MMSP za uključivanje u međunarodne javne nabavke																
3.2.4.1.	<p>Prosljeđivanje informacija vezano za međunarodne javne nabavke za dostavljanje i potencijalno učešće MMSP</p>	<p>IO (2017.god.): 5</p> <p>prosljeđenih informacija o javnim nabavkama koje zaprimi MVP posredstvom DKP-a ili direktno. Vrijednost 2020: 7</p> <p>prosljeđenih informacija o javnim nabavkama koje zaprimi MVP posredstvom DKP-a ili direktno. Vrijednost 2021: 10</p> <p>prosljeđenih informacija o javnim nabavkama</p>	1	MVP	IQ 2021	IVQ 2022	1. Kontinuirana aktivnost;	<p>Aktivnost će se obavljati u narednom periodu, a stepen realizacije zavisi od broja pristiglih zahtjeva posredstvom DKP mreže.</p>	U sklopu redovnih aktivnosti	Budžet							

		koje zaprimi MVP posredstvom DKP-a ili direktno. Vrijednost 2022: 10 prosljeđenih informacija o javnim nabavkama koje zaprimi MVP posredstvom DKP-a ili direktno.															
3.2.5.	Mjera 5. Jačanje ekonomske diplomatije u funkciji uspostavljanja kontakata sa potencijalnim poslovnim partnerima i povećanja izvoza																
3.2.5.1.	Informisanje o sajmovima, tenderima i poslovnim forumima u zemlji prijema i podrška nastupima delegacija iz Crne Gore na istim, kao i informisanje stranih partnera i privrednih asocijacija o sajmovima i privrednim forumima u Crnoj Gori	IO (2017.god.): 10 prosljeđenih informacija / poziva. Vrijednost 2020: 67 prosljeđenih informacija / poziva. Vrijednost 2021: 60 prosljeđenih informacija / poziva. Vrijednost 2022: 60 prosljeđenih informacija / poziva.	99	MVP	januar 2021.	decembar 2022.	2.Realizovana aktivnost;		U sklopu redovnih aktivnosti	Budžet							
3.2.6.	Mjera 6. Smanjenje barijera u trgovini (sa ciljem njihove eliminacije) između zemalja potpisnica CEFTA Sporazuma																
3.2.7.	Mjera 7. Pojednostavljenje procedura uvoza i izvoza roba, sa posebnim osvrtom na trgovinu između zemalja potpisnica CEFTA Sporazuma																

3.2.7.1.	Cefta dodatni protokol 5 o ugovorenim trgovinskim olakšicama- Sprovedenje plana Strategije trgovinskih olakšica	mjerenje vremena za sprovođenje procedura za uvoz/izvoz IO (2017.god.): usvojen 26.maja 2017.godine; stupio na snagu 18.aprila 2018.godine. Vrijednost 2020: definisati Vrijednost 2021: definisati Vrijednost 2022: smanjiti vrijeme potrebno za sprovođenje procedura za uvoz, izvoz i tranzit robe za namjanje 50% , a pripadajuće troškove za 20%.	Mjerenje vremena puštanje robe je sprovedeno krajem 2021.godine, a druga Studija mjerenja je izrađena 2022. godine.Na osnovu Studije mjerenja prosječnog vremena puštanje robe-2021, dostavljamo sledeće podatke: Kada je u pitanju drumski saobraćaj, za mjerenje je određena transportna ruta: granični prelaz Dobrakovo – unutrašnji terminal Podgorica. Dobijeni podaci pokazuju da prosječno vrijeme oslobađanja roba koje se uvoze preko graničnog prelaza Dobrakovo i puštaju u slobodan promet na terminalu Podgorica iznosi 15 sati i 32 minuta; U slučaju izvoznog postupka mjerena je transportna ruta: unutaršnji terminal Podgorica - granični prelaz Dobrakovo. Rezultati pokazuju da postupak izvoza prosječno traje 6 sati i 13 minuta.; - Kada je u pitanju avio saobraćaj, dobijeni podaci pokazuju da je za uvoz roba avio putem u mjerenom periodu u prosjeku potreban 1 dan, 1 sat i 25 minuta. Mjerenjem je obuhvaćen period od slijetanja aviona na aerodrom do otpreme pošiljke iz aerodromskog skladišta; Rezultati dobijeni iz validnih upitnika pokazuju da postupak izvoza roba avio putem sa aerodroma Podgorica u prosjeku traje 1 sat i 37 minuta, računajući vrijeme od podnošenja elektronske deklaracije i prijema robe na prevoz od strane aerodromske kargo službe do momenta istupanja robe iz skladišta.	Nacionalni komitet za trgovinske olakšice, kojim kopredsjeda vaju Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (prethodno Ministarstvo ekonomskog finansija (prethodno Ministarstvo finansija i socijalnog staranja - MFSS)	IQ 2021	IV2022	1. Kontinuirana aktivnost;	IV 2025	u sklopu redovnih aktivnosti- Izvještaj Nacionalnog komiteta za trgovinske olakšice	Budžet	0								
----------	---	--	--	--	---------	--------	----------------------------	---------	---	--------	---	--	--	--	--	--	--	--	--

IV NALAZI EVALUACIJE

Nakon višegodišnjeg sprovođenja politike MMSP, posebno nakon završetka programskog ciklusa, uobičajena je praksa da se izvrši ex-post analiza, odnosno evaluacija politike za period koji je oročen strateškim dokumentom. Imajući u vidu ročnost tekuće politike MSP u Crnoj Gori, izražena je potreba da se sprovede evaluacija dostignuća Strategije mikro, malih i srednjih preduzeća za 2018-2022 (Strategija MMSP). Rezultati evaluacije predstavljaju polazište za kreiranje strateškog pravca, prioriteta i smjernica za izradu nove Strategije MMSP za naredni period.

Metodologija Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore ukazuje da se proces planiranja politika sastoji iz četiri faze. U toku faze procjene, analizira se trenutno stanje – trenutna dostignuća, problemi, izazovi i prilike. U fazi kreiranja politike problemi i izazovi koji su identifikovani u fazi procjene prevode se u vizije, ciljeve, aktivnosti i indikatore uspjeha. U fazi sprovođenja koordinira se, upravlja i komunicira realizacija planiranih ciljeva i aktivnosti. U fazi praćenja sprovođenja i evaluacije analizira se ostvarenost i unapređuje sprovođenje politike.

Podršku Ministarstvu u izradi evaluacije Strategije MMSP pružio je **Projekat „Norveška podrška razvoju Zapadnog Balkana – Norveška za vas – Crna Gora“**, faza II. Projekat sprovodi Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge (UNOPS) u partnerstvu sa UNDP do septembra 2023. godine. Realizacija projekta treba da doprinese diversifikaciji i konkurentskom rastu crnogorske privrede kroz povećanje efikasnosti i efektivnosti podrške koja se pruža razvoju i transformaciji sektora MMSP. Ovo će se postići jačanjem kapaciteta Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma za sprovođenje, praćenje i evaluaciju programa podrške MMSP, kao i unapređenje poslovnog okruženja i podrške MMSP na nacionalnom i lokalnom nivou. Takođe, Projekat je obezbedio internacionalnu konsultantsku podršku koja će pružiti tehničku podršku u izradi nove Strategije za MMSP. U prikupljanju informacija i analizi podataka obezbijedena je podrška lokalnih konsultanata iz Crne Gore.

Evaluacija Strategije mikro, malih i srednjih preduzeća 2018-2022. godine obavljena je u periodu od septembra do novembra 2022. godine. Rezultati evaluacije predstavljaju polazište za kreiranje strateškog pravca, prioriteta i smjernica za izradu Strategije MMSP za naredni period. Sa predstavnicima Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma dogovoreno je da se Evaluacija Strategije izvede korišćenjem **Metodologije za ocenjivanje OECD DAC-a⁵** (OECD Development Assistance Committee), šest standardnih kriterijuma: **relevantnost, efektivnost, efikasnost, uticaj i održivost i koherentnost**. Takođe, sastavni dio evaluacije se odnosi i na usklađenost implementacije Strategije sa okvirom i smjernicama međunarodnih izvještaja relevantnih za politiku MSP. Istovremeno, procijenjena je usklađenost Strategije sa metodologijom Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore. Takođe, evidentirane su i aktivnosti koje su realizovane u okviru specifičnih mjera kao odgovor na pandemiju COVID-19.

Obim evaluacije se odnosi na procjenu rezultata, kvaliteta i dostignuća Strategije MMSP i pratećih programa podrške MMSP, a koji su realizovani na osnovu okvirnog, odnosno godišnjih Akcionih planova za implementaciju Strategije MMSP. Evaluacija treba da ukaže da li su neke mjere ili aktivnosti eventualno izgubile smisao ili realnost i da nije neophodno da se i dalje realizuju, dok neke nove treba uključiti odnosno pojačati smisao nekih postojećih strateških opredeljenja i specifičnih aktivnosti, istovremeno uz jačanje potrebnih institucionalnih i ljudskih kapaciteta.

U okviru evaluacije Strategije MMSP, realizovane su sledeće sekvence u periodu septembar – novembar 2022:

- Početni brifing sa Predstavnicima Ministarstva ekonomije i turizma;
- Početni brifing sa menadžmentom i članovima UNOPS projektnog tima;

---

⁵ <https://www.oecd.org/dac/evaluation/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm> i <https://www.oecd.org/dac/evaluation/eval-criteria-global-consultation.ht>

- Pregled Strategije MMSP i okvirnog Akcionog plana (AP) za implementaciju;
- Analiza godišnjih AP i Izveštaja o realizaciji Strategije (od 2018 do 2021. kao i ključni nalazi na osnovu polugodišnje implementacije Strategije u 2022. godini), kao i specifičnih programa podrške, uključujući i one koji su bili realizovani u cilju smanjenja negativnih uticaja pandemije COVID-19;
- Analiza relevantnih nacionalnih i EU dokumenata;
- Mapiranje ključnih aktera javnog i privatnog sektora;
- Kreiranje evaluacionih pitanja, identifikacija kriterijuma procjene i kreiranje Upitnika za prikupljanje dodatnih informacija od ključnih aktera;
- Terenska misija koja uključuje individualne intervju sa ključnim predstavnicima relevantnih institucija javnog i privatnog sektora;
- Održavanje fokus grupe sa ključnim identifikovanim akterima;
- Dalje prikupljanje podataka i analiza relevantnih dokumenata, programa i veb stranica;
- Izrada Radne verzije izveštaja o evaluaciji;
- Presentacija radnog Izveštaja o evaluaciji predstavnicima Ministarstva ekonomije i turizma i prikupljanje specifičnih komentara i kreiranje Finalnog Izveštaja o evaluaciji;
- Izvođenje naučenih lekcija i preporuka i integracija nalaza u polazni dokument za izradu Strategije;
- Sastanak Radne grupe za izradu Strategije, presentacija rezultata evaluacije i polaznog dokumenta za izradu Strategije i prikupljanje povratnih informacija koje će biti integrisane u okvir nove Strategije MMSP.

U kontekstu sadržaja i strukture Strategije, evaluacija je vodila računa o Metodologiji⁶ Generalnog sekretarijata Vlade (GSV) Crne Gore o poštovanju utvrđenih principa u procesu kreiranja politike.

U sledećoj tabeli je prikazana ispunjenost principa GSV u kreiranju Strategije MMSP:

Tabela 9. Ostvarenost principa GSV u kreiranju i implamentaciji Strategije MMSP

Princip	Kriterijum	Procjena
Usklađenosti	Strateška dokumenta moraju biti međusobno usklađena	Strategija je usklađena sa drugim nacionalnim i EU dokumentima. U formulisanju AP 2021-2022 su vršena dodatna usklađivanja sa novim dokumentima.
Finansijske održivosti	Poštovanje fiskalnih ograničenja	Jasno su definisani iznosi i izvori finansiranja planiranih aktivnosti.
Odgovornosti	Određivanje odgovornih institucija za sprovođenje aktivnosti	Utvrđene na nivou aktivnosti
Saradnje nadležnih organa	Međuresorska saradnja u procesu planiranja, koordinacije i praćenja sprovođenja strateških dokumenata	Uspostavljena kroz Radnu grupu prilikom formulisanja Strategije. Kroz Savjet za konkurentnost, Radna grupa za MMSP se vršila operacionalizacija koordinacije. Potrebno je ponovno formalno imenovanje članova Radne grupe za MMSP, odnosno uspostavljanje mehanizma koordinacije
Transparentnosti	Konsultacije sa svim zainteresovanim stranama	Vršene u procesu kreiranja Strategije MMSP
Kontinuiteta	Planiranje javne politike zasnovano na dokumentima koji su mu prethodili i postignutim učincima sprovedenih politika	Da, urađena i srednjoročna evaluacija Strategije MMSP i izvršene korekcije na osnovu preporuka
Efikasnosti	Stepen ljudskih, organizacionih, finansijskih i materijalnih resursa potrebnih za sprovođenje, praćenje sprovođenja, izveštavanje i evaluaciju	Izvršeno acionalno planiranje. Zbog nedostajućih sredstava u budžetu, brojne aktivnosti su finansirane od strane donatora i IPA fondova

⁶ www.gsv.gov.me Metodologija razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata

4.1. Zaključak Evaluacije

Posmatrajući ostvarenost indikatora Strategije MMSP definisanih početkom 2018. godine, mora se naglasiti da nije moguće u potpunosti utvrditi njihovu ostvarenost, posebno indikatore učinka na nivou strateških ciljeva imajući u vidu da su indikatori bili vezani za Izvještaj Svjetske banke o poslovanju i Indeks globalne konkurentnosti, a koji nisu publikovani u poslednjim godinama, tako da nemamo vrijednosti koje su ciljane za 2022.godinu.

U sledećoj tabeli je dat pregled ostvarenosti indikatora uticaja, za čije se vrijednosti koriste podaci MONSAT-a odnosno Poreske uprave.

Tabela 10. Indikatori uticaja Strategije MMSP 2018-2022

Indikator	Polazna osnova	2021. godina	2022. godina	Izvori podataka
Generalni indikatori/Indikatori uticaja				
Ukupan broj MMSP	28.268 (2017)	39.628	45.675	Monstat
Ukupan broj zaposlenih u MMSP	124.652 (2017)	149.858	147.000	Poreska uprava Monstat
% MMSP u izvozu	75,2% (2016.)	75,8% (2019)	77%	Monstat
Učešće MMSP u bruto dodatoj vrijednosti	70,5% (2016.)	72,13%	72%	Monstat
Učešće MMSP u ukupnim investicijama	56,7% (2016.)	66,4%	58,4%	Monstat
Učešće MMSP u ukupnom prometu	77,2% (2016.)	78,18%	79%	Monstat

Imajući u vidu sve nalaze evaluacije, može se zaključiti da je implementacija Strategije imala vrlo pozitivan trend, sveobuhvatno gledano visok nivo ostvarenosti i da je sa aspekta OECD DAC kriterijuma ostvarila sledeće rezultate:

Tabela 11. Ostvarenost Strategije MMSP 2018-2022 na osnovu OECD kriterijuma

Nivo Strategije	
Uticaj – Koja se promjena dostigla intervencijom?	MMSP sektor je prepoznat kao fleksibilan, vitalan i najznačajniji nosioc ekonomskog i društvenog razvoja, otporan na ekstrne negativne uticaje
Koherentnost - Koliko se strategija uklapa u druge reforme Vlade?	Politika MMSP je uključena u reformske procese Vlade, teži da bude u potpunosti u skladu sa principima i trendovima savremene politike MSP u EU i teži da odgovori preporukama u procesu pridruživanja EU.
Održivost– Da li će ostvareni rezultati i razvijeni kapaciteti trajati?	Izgrađeni institucionalni i ljudski kapaciteti su glavni faktor napretka u realizaciji politike MMSP, ali je neophodno njihovo dalje unapređenje, posebno kroz izgradnju nedostajuće institucionalne infrastrukture za podršku MSP na nacionalnom i lokalnom nivou.
Nivo strateških ciljeva	
Relevantnost – Da li strategija predlaže da se rade ispravne stvari?	Planirane mjere i realizovane aktivnosti u okviru operativnih ciljeva Strategije predstavljaju prioritete i najvećim dijelom na adekvatan način reflektuju identifikovane potrebe MMSP i usmjerene su da odgovore na izazove sa kojima se suočavaju u dnevnom poslovanju, ali i strateškom razvojnom opredeljenju.
Efikasnost – Koliko dobro su iskorišteni resursi?	Realizuje se pristup da se postizanje specifičnih učinaka i rezultata poveže sa jasno definisanim inputima pri čemu se teži ostvarivanju maksimalnih rezultata u podršci MMSP sa raspoloživim, ali često limitiranim finansijskim i nedovoljnim ljudskim i nepotpuno izgrađenim institucionalnim resursima.

Efektivnost – Da li su implementacijom Strategije ostvareni utvrđeni ciljevi?	Planirane aktivnosti su najvećim dijelom u potpunosti realizovane ili se realizuju u kontinuitetu i ostvareni su kvantitativni i mjerljivi rezultati povezujući ciljeve sa planiranim rezultatima iako mahanizam koordinacija nije u potpunosti institucionalizovan.
--	--

Takođe, sveobuhvatna analiza na osnovu evaluacije Strategije MMSP, uključujući i zaključke sa Fokus grupe sa svim ključnim akterima i relevantnih nacionalnih i međunarodnih izvještaja upućuje na formulisanje specifičnih preporuka u kom pravcu je potrebno razvijati politiku MMSP u narednom periodu.

Analiza i predstavljanje ostvarenog učinka sektora MSP (SME Performance Review⁷) je jedan od glavnih alata koje Evropska komisija koristi za praćenje i procjenu napretka zemalja u sprovođenju Strategije za MSP i Akta o malim preduzećima (SBA). Osnovni cilj Indeksa politike MSP je da obezbijedi inpute za nacionalnu strategiju razvoja MSP i druge nacionalne strategije, kao i usmjeravanje PERa, praćenje usklađenosti politike preduzeća sa pravnim tekovinama EU, posebno u pogledu poglavlja 20 – Preduzetništvo i industrijska politika. Tokom 2022. godine objavljeno je šesto izdanje Indeksa politike MSP za Zapadni Balkan i Tursku. U izvještaju je povećan fokus na analizu sprovođenja preporuka politike datih u izdanju za 2019. godinu, analizu uticaja pandemije COVID-19 na politike, kao i na horizontalni pristup temama koje postaju sve važnije za region (npr. ozelenjavanje, digitalizacija).

U izveštaju su naglašena sledeća područja gdje je ostvaren najveći napredak u Crnoj Gori: Dimenzija 1: Preduzetničko učenje i žensko preduzetništvo; Dimenzija 3: Institucionalni i regulatorni okvir za kreiranje politike MSP; Dimenzija 5a: Usluge podrške za MSP; Dimenzija 5b: Javne nabavke. *Najviše prostora za poboljšanje ima u oblastima: Dimenzija 2: Bankrot i druga šansa; Dimenzija 6: Pristup finansijama za MSP; Dimenzija 8a: Preduzetničke veštine.*

- *Karakteristično za četvorogodišnji period sprovođenja Strategije je da su se aktivnosti iz Akcionog plana u prve dvije godine realizacije odvijale u mirnom i stabilnom poslovnom okruženju dok su poslednje nepune tri godine obilježile uticaj pandemije virusa na poslovanje MMSP sektora. Uticaj stabilnog okruženja u periodu 2018-2020 je pozitivno djelovao na razvoj MMSP sektora. Posmatrano iz ugla sprovođenja Strategije, glavni pokazatelj napretka sektora u posmatranom dvogodišnjem periodu sprovođenja Strategije je upravo visoka procentualna ostvarenost planiranih aktivnosti iz Akcionih planova za 2018. i 2019. godinu (93,5% odnosno 88,9% realizovano od ukupno planiranih aktivnosti). Ipak, druga polovina 2020 pa sve do kraja implementacionog perioda je obilježena promjenama i turbulentnijim poslovnim okruženjem. Ako posmatramo iz pravca sprovođenja Strategije, karakteristično je da blizu 80% planiranih aktivnosti uspješno realizovano u 2020. i oko 88% u 2021. godini.*
- *Na osnovu analize Izvještaja o sprovođenju Strategije za sve godine implementacije i na osnovu odgovora iz Upitnika za periode 2018-2020 i 2021-2022, može se zaključiti da je kriterijum relevantnosti generalno zadovoljen i da je usklađen sa prioritetima i ciljevima Vlade CG i međunarodne zajednice, prije svega politikom MSP u EU. Donošenje Strategije sa Akcionim planom je bilo neophodno, strateški ciljevi i u skladu sa njima planirani rezultati su postavljeni u skladu sa datim okolnostima, sa napomenom da postoji značajan prostor za poboljšanje. Na kvalitet i stepen sprovođenja Akcionog plana su uticale administrativne promjene u institucijama i organizacijama nacionalnog i lokalnog nivoa, ali to ne mijenja ocjenu o njegovoj relevantnosti i potrebu za donošenjem ovako jakog i stabilnog dokumenta i u budućnosti.*
- *Strategija je uglavnom usklađena sa svim strategijama za koje je procijenjeno da su u vezi sa politikom MMSP, kao i sa politikama koje posredno ili neposredno utiču na sektor MMSP na nacionalnom nivou. Postignuta je interna usklađenost dokumenta u okviru institucije sa drugim dokumentima.*

⁷ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/sme-performance-review_en

- *Postavljeni su dobri temelji za razvoj politike MMSP, koje je moguće dodatno nadograditi u narednom periodu novim aktivnosti uz zadržan nivo ostvarenosti aktivnosti koje se sprovode u kontinuitetu. Ciljevi Strategije na adekvatan način oslikavaju identifikovane potrebe MMSP, to pokazuje ostvarenost i realizacija mjera i aktivnosti koje su integrisane u Akcione planove resornih institucija. Glavni faktori koji utiču na postizanje održivosti Strategije jesu razvijeni administrativni kapaciteti Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma (MERT) i drugim institucijama usmjereni na razumijevanje potreba i implementaciju politike MMSP u periodu od skoro dvije posljednje decenije. Veliki broj aktivnosti iz Akcionog plana je održiv i sprovodi se iz tekućih budžetskih sredstava, uz konstantno postojanje inicijative za njihovo sprovođenje. Sve veći broj preduzeća je korisnik finansijskih instrumenta koji potiču iz inostranih izvora. MMSP su u velikoj mjeri odoljela pandemskoj i kriznoj situaciji.*

Usmjerenja:

Strateški cilj 1 treba da ostane prioritet kako buduće Strategije za MMSP, tako i Vlade Crne Gore. Poslovni ambijent Crne Gore, kao i pristup finansijama je povoljnije za MMSP nego ranije, ali treba i dalje raditi na unapređenju uslova poslovanja, bez obzira u kojoj su razvojnoj fazi MMSP.

Istaknuta su sledeća polja intervencije:

- *značajno smanjiti fiskalitetu u prvoj godini poslovanja;*
- *obezbijediti dodatnu edukaciju početnicima u biznisu;*
- *omogućiti besplatne računovodstvene usluge;*
- *dalje uvođenje i iniciranje e-servisa;*
- *povezivanje državnih institucija u cilju efikasnije i brže razmjene informacija;*
- *utvrđivanje nadležnosti institucija na nacionalnom i lokalnom nivou.*

Strateški ciljevi 1 je relevantan za sve učesnike koji definišu i realizuju Strategiju za MMSP I zato je neophodno da ostane strateški prioritetan da bi se obezbijedili okvirni preduslovi za bolju konkurentnost MMSP sektora u budućem periodu;

Ocjena relevantnosti Strateškog cilja 2 ukazuje da je cilj previše kompleksan i obiman s obzirom da pokriva tri velike cjeline: digitalizaciju, zelenu ekonomiju, inovativnost i razvoj specifičnih znanja i vještina kroz različite vidove programске podrške.

Strateški cilj 3. Promocija MMSP i preduzetništva, poslovno povezivanje i lakši pristup novim tržištima je itekako relevantan jer je prioritet svake Vlade i politika, usmjeren na povećanje obima izvoza ali i povećano učešće domaćih MMSP u snadbijevanju sirovinama i repromaterijalom velikih domaćih kompanija (zastoj uvoza zbog pandemije i ekonomske krize). Najviše nerealizovanih aktivnosti iz ovog cilja pripadaju oblasti koja se tiče izvoza. Privreda Crne Gore još uvek ne prepoznaje izvoz kao svoj prioritet u poslovanju i preduzeća ne spremaju svoje poslovanje za izlazak na strano i novo tržište.

V OSVRT NA PLANIRANA I UTROŠENA FINANSIJSKA SREDSTVA

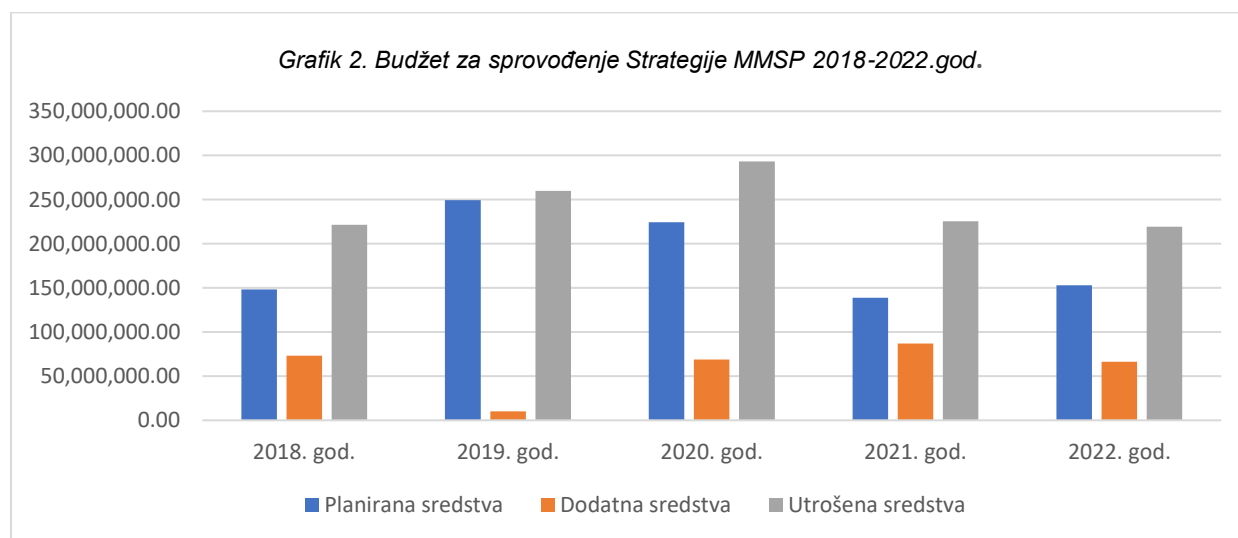
Strategiju MMSP, nakon revizije krajem 2020. godine, Usvajanjem implementacionog Akcionog plana za 2021-2022 čine 3 strateška cilja koji čine okvir za operativne ciljeve, a koji sadrže prioritete mjere sa definisanim konkretnim aktivnostima za sprovođenje Strategije. Ukupno je Akcionim planom za 2021-2022 formulisano blizu 100 aktivnosti. Ovaj broj je mnogo manji u odnosu na period sprovođenja Strategije gdje je bilo 5 strateških ciljeva koji su bili razrađeni kroz preko 230 konkretnih aktivnosti. Iako je zaključeno periodičnom evaluacijom da je Akcioni plan i suviše ambiciozno planiran, izuzetno je bio visok postotak ostvarenih aktivnosti za sve tri godine sprovođenja.

Nakon urađene srednjoročne analize, Akcioni plan 2021-2022 je definisao 92 aktivnosti. Od ukupnog broja aktivnosti, tokom 2021. godine u potpunosti je sprovedeno 48 aktivnosti (52,2%),

djelimično je sprovedeno odnosno se sprovodi u kontinuitetu 33 aktivnosti (35,9%). Na kraju, 11 aktivnosti, odnosno u relativnom iskazu 11,9% nije realizovano. Opšta je ocjena da su za definisani period, u većem dijelu ispunjene aktivnosti (ili se ispunjavaju iz godine u godinu) definisane AP i Strategijom.

- Planirani ukupni budžet za sprovođenje aktivnosti iz AP Strategije u 2018. (nacionalni budžet + javni sektor + privatni sektor + EU programi i ostali donatori) iznosio je 148.196.547,00 € i sredstva su u potpunosti iskorišćena + dodatnih 73.178.711,98 € nabavljenih iz istih izvora radi povećanog plasmana povoljnih finansijskih sredstava za pružanje podrške rastu i razvoju MMSP i bolje iskorišćenosti EU fondova.
- Planirani ukupni budžet u 2019. je bio 249.433.102,90 € iz istih izvora kao 2018., a realizovano je 259.740.436,08 € što predstavlja veći utrošak za 10.307.333,18 € koji je takođe upotrebljen za iste namjene kao 2018. godine. Navedeni iznos sredstava za podršku MMSP uključuje i kreditne linije IRF.
- Najveći raspoloživi budžet je planiran je za 2020. i iznosio je 224.410.984,32 € za realizaciju aktivnosti definisanih Akcionim planom, realizovano je ukupno 293.326.135,56 €, što predstavlja veći utrošak za 68.915.151,24 €, do kojeg je došlo zbog povećanog plasmana finansijskih sredstava za pružanje podrške crnogorskoj privredi, bolje iskorišćenosti EU fondova i donatorskih sredstava. U okviru navedenog iznosa nije uračunat iznos od 63.225.883,00 € koji je isplaćen za subvencije zarada zaposlenih u okviru Programa pružanja podrške privredi i zaposlenima, radi ublažavanja negativnih efekata epidemije novog korona virusa COVID-19.
- U pogledu utroška finansijskih sredstava planirano je 138.712.372,00€ za realizaciju aktivnosti definisanih Akcionim planom za 2021. godinu. Utrošena sredstva u 2021.godini iznosila su ukupno 225,543,436.11€, što predstavlja veći utrošak od 86.831.064,11 €, do kojeg je došlo iz istih razloga kao i ranijih godina.
- U pogledu utroška finansijskih sredstava od ukupno planiranih 152,761,641.00 € za realizaciju aktivnosti definisanih Akcionim planom za 2022. godinu, realizovano je ukupno 219,168,688.54 €, što predstavlja veći utrošak od 66,407,047.54 €, do kojeg je došlo zbog povećanog plasmana finansijskih sredstava za pružanje podrške crnogorskoj privredi, kao i ulaganja od strane privatnog sektora.

VI PREPORUKE ZA NAREDNI CIKLUS PLANIRANJA

Sveobuhvatna analiza na osnovu evaluacije Strategije MMSP, uključujući i zaključke sa Fokus grupe sa svim ključnim akterima i relevantnih nacionalnih i međunarodnih izvještaja upućuje na formulisanje specifičnih preporuka u kom pravcu je potrebno razvijati politiku MMSP u narednom periodu. Preporuke na osnovu evaluacije Strategije su razvrstane na dva nivoa, nivo strategije i na nivou strateških, prioritetnih tema. Preporuke su kreirane na osnovu desk analize, intervjua sa predstavnicima javnih institucija i predstavnika MMSP, kao i preporuke koje su nastale kao rezultat konsultacija u okviru Fokus grupe.

6.1. Preporuke na nivou Strategije

Uticaj

- *Potrebno je bolje statističko praćenje i izrada izvještaja na nivou cijelog MMSP sektora koji će biti objedinjeni i sumirani na jednom mjestu, da bi se na osnovu presjeka stanja na godišnjem nivou stekla adekvatna slika o napretku rasta i razvoja ovog sektora;*
- *Oснаžiti kreiranje i implementaciju sveobuhvatne, integrisane podrške MSP i preduzetništvu kroz objedinjen program konkurentnosti, imajući u vidu i specifične mjere i pozitivne efekte programskih paketa u saniranju posljedica pandemije;*
- *Povećati strateški fokus na pružanje direktne podrške MMSP u strateškim oblastima kao što su digitalizacija, održivo poslovanje i zelena ekonomija i direktno se baviti određenim problemima unutar ciljnih grupa koje treba podržati;*
- *Razviti sistem upravljanja kao odgovor na potencijalne krizne situacije sa ciljem umanjavanja negativnih uticaja eksternih promjena na MMSP i njihov razvoj;*
- *Potrebno je dodatno unaprijediti razvoj tradicionalne preduzetničke i inovativne Start up kulture, poslovnog načina razmišljanja početnika i razvoja mekih vještina. Posebno je važno dalje ulaganje u finansijske i nefinansijske podsticaje (edukaciju, mentorske programe, realne simulacije biznisa, inovativne oblike finansiranja);*

Koherentnost

- *Pozicionirati politiku MMSP kao temelj ekonomskog razvoja i formulisati Strategiju MMSP kao okvir u kome je omogućena povezanost i usmjerenje drugih politika i strateškog opredjeljenja da prvo misle na male, odnosno da uzmu u obzir dimenziju malih i srednjih preduzeća, njihove potrebe i potencijale i na tim osnovama razviju specifičnu programsku podršku;*
- *Unaprijediti postojeći i uspostaviti standardizovani model sprovođenja i monitoringa sprovođenja dokumenta, kao i način izvještavanja u tačno definisanim vremenskim sekvencama u skladu sa postojećim institucionalnim kapacitetima i uspostaviti alat za praćenje i kontrolu sa sistemom ranog upozorenja uz unapređenje i ažuriranje statističkog praćenja u skladu sa potrebama politike MMSP;*
- *Potrebno je bolje preispitati modele rada i koordinaciju nadležnosti, učesnike, praćenje aktivnosti i mjera za ostvarivanje ciljeva sa većim fokusom na utvrđene specifične potrebe i prioritete MMSP proizašle iz dijaloga javnog i MMSP sektora;*
- *Strategija treba da bude usklađena sa okvirom EU MSP politike, ali u skladu sa trenutnim potrebama, nivoom razvoja i prioritetima MMSP sektora u Crnoj Gori;*
- *Dodatno preispitati usklađenost sa Industrijskom politikom i Pametnom specijalizacijom, pratiti ostvarenost srodnih politika (žensko preduzetništvo, cjeloživotno preduzetničko učenje, inovativni start-up) i omogućiti integrisanost specifične programske podrške;*

Održivost

- *Institucije partneri na sprovođenju Strategije bi trebalo da prepoznaju važnost i imaju težnju da predložene aktivnosti iz dokumenta uvrste u svoje planove rada kao redovne aktivnosti i izvršavaju ih bez odstupanja;*
- *Treba precizno predvideti i obezbjediti neophodne ljudske i finansijske resurse za izgradnju i unapređenje institucionalnih i administrativnih kapaciteta svih ključnih aktera na procesu kreiranja i implementaciji politike MMSP;*
- *Potrebno je definisati i obezbjediti finansijske, ljudske i institucionalne resurse koji će biti korišćeni za implementaciju Strategije na lokalnom nivou, u okviru lokalne administracije, ali i unapređenju i izgradnji lokalne institucionalne infrastrukture i integrisanje u nacionalnu mrežu institucija za podršku MSP;*
- *Voditi se principom da se aktivnosti koje se sprovode uz podršku donatorskih izvora finansiranja kontinuirano sprovode i nakon završetka donatorskih projekata;*

- Za sve programe je nužno izvršiti pojedinačnu evaluaciju i izvršiti procenu uticaja koji je neki program podrške ostvario, kako bi programska podrška, vodjena kvalitetom i ostvarenim uticajem stekla dugročnu održivost zasnovanu na naučenim lekcijama;

6.2. Preporuke na nivou strateških /prioritetnih tema

Relevantnost

- Razvijati politiku MMSP i programsku podršku na osnovu utvrđenih potreba, nivoa razvoja i prioritete orijentacije MMSP identifikovane kroz TNA, ankete, konsultacije sa asocijacijama i udruženjima MMSP, itd.;
- Jačanje MSP politike i unapređenje poslovnog okruženja za razvoj MSP kroz optimizaciju propisa kako bi se uklonile nepotrebne administrativne barijere, dalje razvijati e-servise, e-upravu i elektronske registre, unaprijediti definicije potrebnih zanimanja i djelatnosti (zanatlija preduzeća itd.) i primjeniti „Princip One-stop-Shop“ i „Princip samo jednom“ i povezanost baza podataka, kao i uspostaviti nedostajuću zakonsku regulativu koja će omogućiti primjenu alternativnih finansijskih instrumenata i izvršiti dalju racionalizaciju poreskog tretmana MMSP;
- Kreirati Portal preduzetništva (ili staviti u funkciju postojeći) radi objedinjavanja informisanja i pristupa sveukupnoj nefinansijskoj i finansijskoj podršci MMSP sektoru na teritoriji cijele Crne Gore po svim institucionalnim nivoima uz mogućnost razvoja i primjene principa e-konsultacija javnog i privatnog sektora;
- Uspostaviti regulativu za jačanje institucionalne podrške MMSP sektoru na lokalnom/regionalnom nivou (biznis centri, inkubatori, NTP, itd.) i njihovim umrežavanjem u jedinstvenu nacionalnu institucionalnu infrastrukturu;
- Pored nefinansijske programske podrške, potrebno je pojačati i finansijske instrumente koji podstiču inovativnost, održivost, internacionalizaciju i digitalizaciju MMSP sektora kao ključnih razvojnih prioriteta nove Strategije MMSP;

Efikasnost

- Obezbijediti usklađenost između potrebnih i raspoloživih resursa za implementaciju predviđenih mjera i aktivnosti u Strategiji i programskoj podršci MSP;
- Upravljati raspoloživim budžetom na način da planirani troškovi budu srazmjerni planiranim rezultatima, odnosno da postizanje specifičnih učinaka i rezultata bude povezano sa unarijed definisanim inputima;
- Neophodno je uspostaviti standardizovani nefinansijski program podrške MMSP čiju bi realizaciju na regionalnom nivou organizovali regionalni/lokalni biznis centri;
- Uspostavljanje novih programskih linija namenjenih digitalizaciji, zelenim investicijama, cirkularnoj ekonomiji, kao i digitalnoj transformaciji MMSP;
- Obezbijediti tamo gdje je moguće da se povežu finansijska i nefinansijska podrška MSP kako bi se obezbijedio veći efekat intervencije;
- Programsku podršku razvijati na prethodno naučenim lekcijama, koristeći već opredijeljene institucionalne i ljudske kapacitete za te namjene;
- Povećati godišnje opredijeljena finansijska sredstva kroz programsku podršku za jačanje konkurentnosti MMSP što će doprinijeti razvojnim performansama MMSP i boljem rangiranju Crne Gore u međunarodnim izvještajima;

Efektivnost

- Nastaviti sa orijentacijom ka rezultatima, odnosno sa primjenom principa da se aktivnosti realizuju u kontinuitetu i ostvarunju kvantitativni i mjerljivi rezultati, povezujući ciljeve sa planiranim rezultatima, posebno u segmentima politike gdje nisu realizovane sve planirane aktivnosti u dosadašnjem periodu, a predstavljaju prioritete razvoja: inovativnost, unapredjenje znanja i vještina, priprema za izvoz i nastup na inostranim tržištima, nedovoljna primjena informacionih tehnologija, digitalizacije i internacionalizacije, usluge mentoringa, povezivanje u klastere, povezivanje u lance dobavljača i lance vrijednosti, jačanje e-trgovine i usluga, bolja iskorišćenost EU programske podrške;
- Obezbijediti fokus na sveobuhvatan preduzetnički ekosistem, programsku podršku MMSP dodatno unaprijediti podizanjem kapaciteta pružaoca usluga i specifične uključenosti ključnih aktera, posebno na lokalnom/regionalnom nivou;
- Unaprijediti specifične mjere i aktivnosti kako bi bile usmjerene i ciljale različite potrebe MMSP u fazama razvoja prije početka pokretanja biznisa, u fazi rasta i fazi zrelosti, podizanjem znanja i vještina, saradnjom sa naukom, poslovnim povezivanjem, primjenom digitalizacije, orijentacijom ka održivom poslovanju i internacionalizaciji;

- Neophodno je raditi na jačanju kapaciteta i reprezentativnosti autentičnih udruženja MMSP jer postojeća udruženja na nacionalnom nivou (PKCG, Unija poslodavaca CG), MMSP ne vide u potpunosti samo kao svoje zastupnike;
- Organizovanje promocije preduzetništva kroz publikovanje godišnjeg izvještaja o stanju MMSP, sprovođenjem inicijativa kao što su „Godina preduzetništva“, sprovođenju godišnje ankete MMSP i sprovođenju redovne godišnje komunikacione kampanje i promovisanja preduzetništva, preduzetničke i inovativne kulture, uz uključivanje i doprinos svih relevantnih partnera i koncentraciju ljudskih i finansijskih kapaciteta i resursa;

6.3. Preporuke Indeksa politike MSP

Na završnom sastanku predstavnika OECD, Evropske Komisije i predstavnika svih relevantnih institucija u Crnoj Gori i predstavnika MMSP sektora formulisane su sledeće preporuke dalje podrške razvoju MMSP sektoru.

Institucionalni i regulatorni okvir:

- *Poboljšanje RIA u oblastima identifikovanim praćenjem i evaluacijom (Definicija opcija, Procjena uticaja, Procjena fiskalnog uticaja, Konsultacije sa zainteresovanim stranama; monitoring i evaluacija); Poboljšati praćenje i evaluaciju javno-privatnih konsultacija.*

Operativno okruženje za MSP

- *Izgraditi kapacitet javne uprave da razumije krajnje potrebe MSP prilikom projektovanja digitalnih usluga; Poboljšati praćenje i evaluaciju usluga digitalne Vlade, uključujući registraciju firmi; Završiti pojednostavljenje procesa elektronskog licenciranja i razmotriti stvaranje centralnog koordinacionog tijela odgovornog za nadgledanje procesa licenciranja; Procijeniti poreska opterećenja sa kojima se suočavaju različite vrste MSP iz perspektive poreske politike; Olakšati smislenu primjenu kriterijuma kvaliteta kako bi se omogućio izbor ekonomski najpovoljnije ponude.*

Bankrot i druga šansa

- *Razviti mjere politike prevencije nesolventnosti, uključujući potpuno razvijen sistem ranog upozorenja; Digitalizovati postupak likvidacije uvođenjem e-aukcije za prodaju imovine iz stečajne mase; Uvesti pojednostavljeni stečajni postupak za MSP; Promovisati drugu šansu za poštene preduzetnike.*

Pristup finansijama

- *Promovisati održive bankarske prakse, zamjenjujući privremene krizne mjere dugoročnim mjerama usmjerenim na segmente privatnog sektora kojima je potrebna najveća podrška; Podići svijest o alternativnim izvorima finansiranja; Unaprijediti zakonodavstvo kako bi se olakšalo finansiranje početnika; Razviti sveobuhvatnu strategiju finansijske pismenosti sa definisanim mjerama za preduzetnike i širu javnost, uključujući akcioni plan sa mehanizmom i tijelom zaduženim za implementaciju.*

Inovaciona politika

- *Osigurati snažan učinak Inovacionog fonda u prvoj godini rada; Obezbijediti napredak u izgradnji četvorostubne mreže Naučno-tehnološkog parka, sa jakim fokusom na saradnju biznisa i akademije; Uvesti mjere za podsticanje saradnje između istraživačkih institucija i privatnog sektora, podsticanjem ulaganja u istraživanje i razvoj i izgradnjom temelja za razvoj ekonomije zasnovane na znanju.*

Preduzetničke vještine

- *Kreiranje jedinstvenog portala za veštine preduzeća kako bi se otvorio pristup informacijama i podršci za pokretanje i razvoj veština, okupljajući izvore finansiranja, savete, obuku i resurse vladinih i nevladinih aktera; Osigurati fokus na vještine MSP u okviru Strategije pametne specijalizacije Crne Gore (2019-2024) i njenih operativnih planova i srodnih politika; Formirati telo koje će upravljati razvojem i koordinacijom implementacijom akcionog plana za razvoj veština za MSP.*

MSP u zelenoj ekonomiji

- *Sprovođenju redovno praćenje i evaluaciju različitih programa podrške ozelenjavanju MSP kako bi se bolje prilagodili stvarnim potrebama MSP i uskladili programe koje nude različite institucije; Olakšati prelazak na cirkularnu ekonomiju kroz zelene javne nabavke.*

Usluge podrške za MSP

- *Intenzivirati napore da se nadgledaju usluge poslovne podrške koje pruža vlada pozivanjem nezavisne institucije da sprovede reviziju; Proširiti nivo osiguranja kvaliteta i razviti sistem za prikupljanje povratnih informacija od korisnika privatnih pružaoca savjetodavnih usluga kako bi se osiguralo da akreditovani konsultanti pružaju MSP potrebne usluge podrške.*

Standardi i tehnička regulativa

- Završiti stvaranje centralizovanog informativnog portala za izvoznike, koji pruža ključne informacije o standardima, propisima i procesu ocjenjivanja usaglašenosti; Podržati članstvo u CEN/CENELEC-a i pristupiti Multilateralnom sporazumu Evropske saradnje za akreditaciju; Povećati finansijske i ljudske resurse za institucije infrastrukture kvaliteta.

Internacionalizacija MSP

- Olakšati pristup informacijama o uslugama podrške koje su dostupne MSP, podstičući njihovu internacionalizaciju; Smanjiti oslanjanje na eksterne razvojne programe; Proširiti izvoznu ponudu malih i srednjih preduzeća i poboljšati bazu dobavljača u privredi kako bi se uskladila sa prilivom stranih direktnih investicija, Uvesti nefinansijsku podršku za MSP u cilju formiranja klastera, Razviti pravni okvir koji reguliše e-trgovinu i onlajn usluge.

Imajući u vidu sveobuhvatnost analize i identifikovanih stavova svih ključnih aktera javnog i MMSP sektora, kao i preporuke međunarodnih izvještaja, možemo prezentovane preporuke koristiti u procesu formulisanje Strategije MMSP za period 2023-2026. godina. U sljedećem segmentu su predstavljene inicijalne preporuke za formulisanje Vizije Strategije, kao i strateških i operativnih ciljeva, a koji će poslužiti kao osnov za konsultacije javnog i sektora MMSP u formulisanju nacrtu Strategije MMSP, odnosno definisanju konkretnih mjera i aktivnosti za sprovođenje Strategije MMSP i njihovo integrisanje u implementacioni Acioni plan.

Predlažu se sljedeće osnove izradu strateškog dokumenta:

Strategija razvoja MMSP 2023-2026. godina - Transformacija sektora MMSP ka digitalnom i održivom razvoju

Vizija: *Inovativan i održiv sektor MMSP zasnovan na znanju, digitalizaciji i resursnoj efikasnosti, koji jača ekonomsku poziciju Crne Gore na svjetskom tržištu*

Ključna promjena: *Transformisan sektor MMSP koji je sposoban da ublaži negativne posljedice izazvane eksternim promjenama*

Opšti cilj: *Jačanje sektora MMSP kao pokretačke snage u transformaciji/tranziciji Crne Gore ka digitalnoj i održivoj ekonomiji*

Predlog strateških /Operativnih ciljeva:

SC 1 Unaprijeđen poslovni/regulatorni ambijent i preduzetnički ekosistem/institucionalni okvir

- OC1 Smanjene administrativne i regulatorne prepreke poslovanju
- OC2 Bolji pristup MMSP finansijama
- OC3 Promocija preduzetništva i podsticanje početnika u poslovanju
- OC4 Razvoj institucionalne mreže za podršku MMSP i poslovno udruživanje

SC2 Podrška transformaciji i jačanju konkurentnosti MMSP

- OC 1 Digitalna transformacija MMSP
- OC2 Tranzicija MMSP ka održivom zelenom poslovanju
- OC3 Razvoj savremenih znanja i vještina u MMSP
- OC4 Podsticanje inovativnosti MMSP

SC3 Poslovna organizovanost i pristup novim tržištima

- OC1 Poslovna organizovanost MMSP u klastera, lance dobavljača, lance vrijednosti
- OC2 Priprema za izvoz i podrška MMSP pristupu inostranim tržištima

Upravljanje Implementacijom Strategije MMSP:

- Imenovanje nacionalnog koordinatora za implementaciju politike MMSP na nacionalnom nivou i koordinaciju sa regionalnim/lokalnim nivoom;
- Uspostavljanje trajnog mehanizma za medjuinstitucionalnu saradnju javnog sektora u procesu kreiranja i monitoringa implementacije Strategije MMSP i primjena sistema ranog upozorenja ostvarenosti i izvještavanja;
- Obezbeđivanje principa „mainstreaming“ politike MMSP sa drugim relevantnim politikama;
- Uspostavljanje platforme/mehanizma za unapređenje i održavanje permanentnog dijaloga i konsultacija sa MMSP sektorom .